

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

TREBALL FINAL DE GRAU

GRAU DE MESTRE D'EDUCACIÓ INFANTIL
Facultat d'Educació

JOC I MOVIMENT LLIURE

Acompanyar el desenvolupament psicomotor a l'Escola Bressol

Modalitat tipus A - Recerca
Àmbit temàtic 2 - Infants de 0 a 6 anys

SORAYA SEPÚLVEDA ALARCÓN

Tutora: Dra. Núria Lorenzo Ramírez

Assignatura de 6 crèdits

Curs 2022-2023

Resum

El joc i el moviment, són els eixos fonamentals que acompanyen als infants durant els primers anys de vida, en la descoberta, l'exploració i l'aprenentatge d'infinitat d'elements que els ajudaran en el seu desenvolupament motor, cognitiu i global.

Com a persones adultes, hem de concebre a l'infant com a principal protagonista de les seves accions, oferint temps i espai perquè pugui avançar seguint els seus propis interessos naturals, a més d'observar i poder així ajustar les intervencions a les necessitats reals de les nenes i els nens de zero a tres anys.

Aquest treball s'enfonsa en una recerca bibliogràfica profunda, per a través d'autores com Pikler, Kliass, Tardos, Godall, Szóke, Kálló, Chokler o Falk, descobrir què són el joc i el moviment lliure, les seves condicions i beneficis, per tal de poder acompanyar als infants a l'Escola Bressol des d'una mirada adulta fonamentada i respectuosa. Tanmateix, es presenten els resultats obtinguts gràcies a les observacions dutes a terme a una Escola Bressol, que treballa sota un projecte respectuós envers el desenvolupament lliure i autònom, i una enquesta realitzada a cinquanta-cinc mestres i educadores que treballen al 0-3.

Paraules clau: *Joc lliure, moviment lliure, autonomia, temps, acompanyament.*

Abstract

Play and movement are the fundamental axes that accompany children during the first years of life, in the discovery, exploration and learning of an infinite number of elements that will help them in their motor, cognitive and global development.

As adults, we must conceive of the child as the main protagonist of his actions, offering time and space so he can move forward following his own natural interests, in addition to observing and being able to adjust interventions to real needs of children from zero to three years old.

This work, sinks into a deep bibliographic research, to discover through authors such as Pikler, Kliass, Tardos, Godall, Szóke, Kálló, Chokler or Falk, what are the play and free movement, their conditions and benefits, to be able to accompany children at the Nursery School from a grounded and respectful adult perspective. However, the results obtained thanks to the observations made at a Nursery School, which works under a respectful project towards free and autonomous development, and also a survey of fifty-five teachers and educators who work at 0-3, are presented and analyzed in this document.

Key words: *Free play, free movement, autonomy, time, accompaniment.*

• ÍNDEX GENERAL

1. INTRODUCCIÓ.....	4
2. DEFINICIÓ DELS OBJECTIUS DE RECERCA.....	5
2.1 Objectiu general.....	5
2.3 Objectius específics.....	5
3. MARC TEÒRIC DE REFERÈNCIA.....	6
3.1 El desenvolupament psicomotor dels 0 als 3 anys.....	6
3.1.1 Cos i moviment com a principal motor d'expressió.....	6
3.1.2 Fases del desenvolupament motor i postural segons Emmi Pikler.....	7
3.2 Què és el moviment lliure?.....	8
3.2.1 Autonomia i moviment com a llenguatge.....	8
3.2.2 Beneficis i condicions del moviment lliure.....	9
3.3 El joc lliure i espontani.....	10
3.3.1 L'evolució del joc lliure.....	10
3.3.2 Fomentar i facilitar el joc lliure.....	12
3.4 El paper de la persona adulta.....	13
3.4.1 L'actitud no intervencionista.....	14
3.4.2 Observar el joc i el moviment lliure.....	15
4. MARC METODOLÒGIC I TÈCNIQUES DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ.....	16
4.1 Observacions a una Escola Bressol.....	17
4.2 Enquesta a educadores i mestres de l'etapa 0-3.....	18
5. PRESENTACIÓ DELS RESULTATS INTERPRETACIÓ I DISCUSSIÓ.....	19
5.1 Resultats obtinguts.....	19
5.1.1 Vida a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres.....	19
5.1.2 La visió de les professionals del 0-3 a través d'enquestes.....	22
5.2 Interpretació i discussió dels resultats.....	24
5.2.1 Jugar i moure's lliurement, oferir espais i donar temps.....	24
5.2.2 L'infant com a ésser capaç i protagonista.....	25
5.2.3 La persona que acompanya.....	26
6. CONCLUSIONS.....	28
6.1 Reflexió personal, una mirada enrere.....	29
7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES.....	31

• ÍNDEX D'ANNEXOS

ANNEXOS.....	35
· Annex 1 : Taules fases del desenvolupament motor i postural segons Emmi Pikler.....	35
· Annex 2 : Registre d'observació elaborat.....	43
· Annex 3 : Seqüències de moviment a l'EBM La Casa dels Arbres.....	44
· Annex 4 : Gràfiques resultants de les enquestes.....	49
· Annex 5 : Similituds entre les postures observades i les detallades per Emmi Pikler.....	55
· Annex 6 : Possibles noves línies de recerca.....	57

1. INTRODUCCIÓ

El tema principal que vull abordar amb aquest treball, es basa a **conèixer en profunditat** l'aplicació, la **importància i els beneficis** del **joc i el moviment lliure** per tal d'acompanyar el **desenvolupament psicomotor** dels infants dels 0 als 3 anys a l'**Escola Bressol**.

La idea d'escollir aquest tema va sorgir a través dels meus **interessos** envers el **desenvolupament psicomotor i l'acompanyament de l'etapa 0-3**. El fet de treballar com a **educadora** a diferents Escoles Bressol des dels dinou anys, m'ha fet **reflexionar** i donar valor a la **promoció del joc i el moviment lliure**, a més de reconèixer la gran importància d'un **acompanyament** respectuós per part de les educadores, així com la **repercussió** de totes aquestes accions en el **desenvolupament global** de cadascun dels infants.

Per aquesta raó, amb aquest treball vull **aprofundir** i prendre consciència de les bases que envolten tots aquests elements, **reflexionar** i a més, apropar-me des d'una **mirada fonamentada** a la **realitat** viscuda a les **Escoles Bressol** a través de la **recollida de dades i les observacions**.

Una idea que m'agradaria destacar, és la citada per Vilarò (2023), segons Kliass actualment es parla molt més de joc que de moviment, però en realitat **el joc és moviment**, i sense moviment no hi ha joc. Quan es manipulen els objectes, podem veure com els infants juguen, però no podem oblidar que aquesta manipulació genera moviment. Per tant són **dos conceptes** que els adults podem entendre de forma separada, tot i que els vertaders protagonistes, els infants, ho viuen junt com a una única **globalitat** que els ajuda a créixer i desenvolupar-se de manera global.

Així doncs, el treball s'estructura en **quatre parts diferenciades**; la **primera** on es presenten els **objectius** d'investigació. La **segona**, per endinsar-nos en els conceptes que envolten al moviment lliure, al joc lliure i paper de la persona adulta en el procés, tot a través de la **recerca bibliogràfica**.

La **tercera**, on es fa una **recollida** i una **anàlisi de dades**, per una part, a través d'imatges i petits escrits gràcies a l'**observació** de les rutines d'una Escola Bressol, i per l'altra, a través de les respostes a una **enquesta** virtual de diverses mestres i educadores que treballen amb infants del primer cicle d'infantil.

Finalment, podem trobar les **conclusions** extretes de la investigació, i un ampli recull d'informació complementària organitzada als **annexos**.

2. DEFINICIÓ DELS OBJECTIUS DE RECERCA

Per tal de poder donar resposta als meus **interessos** de recerca, em plantejo diversos **objectius** per tal **d'acotar** i **focalitzar** la recerca i la recollida de **dades**, així com la seva anàlisi. Aquests, estan organitzats en un **objectiu general**, que resumeix la idea central que **engloba** al meu treball, i tres **objectius específics** que sorgeixen per tal de **detallar** d'una manera més precisa els elements que s'investigaran.

2.1 Objectiu general

L'objectiu general plantejat és:

• Analitzar la importància del joc i el moviment lliure per oferir un correcte acompanyament del desenvolupament psicomotor a l'Escola Bressol.

2.3 Objectius específics

D'altra banda, sorgeixen els següents objectius específics:

1. Determinar què impliquen el joc i el moviment lliure en el desenvolupament infantil.
2. Identificar quin és el paper de la persona adulta en el procés.
3. Definir com afavorir el correcte desenvolupament psicomotor a l'Escola Bressol.

3. MARC TEÒRIC DE REFERÈNCIA

3.1 El desenvolupament psicomotor dels 0 als 3 anys

Dels zero als tres anys, els infants viuen **infinat de canvis complexos** a escala global. Quan parlem del desenvolupament psicomotor, parlem de l'evolució progressiva de les **capacitats corporals i mentals**, que ens ajuden, progressivament, a formar la nostra pròpia identitat. Aquest desenvolupament es produeix principalment gràcies al **desig** i la **intenció innata** d'actuar i posar a prova totes les possibilitats individuals. (Justo, 2014)

Tot i estar **condicionat** i dependre de diversos factors i **característiques pròpies i individuals**, el desenvolupament psicomotor, també està estretament lligat a diferents elements i **situacions externes**, on guanya importància l'actitud i el paper que mostren les persones adultes, així com l'entorn més proper (Cabezuelo i Frontera, 2016).

Tanmateix, cal tenir present que cada infant es desenvolupa al seu **ritme** i aquest pot variar i ser **diferent** de la resta d'infants, tot i tenir la mateixa edat. (Gamundi et al., 2022)

3.1.1 Cos i moviment com a principal motor d'expressió

Kliass (2023), descriu el **moviment** com un **llenguatge**, el qual és essencial que sigui enriquit a través d'**experiències** adients a les inquietuds i necessitats.

Tanmateix, Le Boulch (1997) fa referència a la importància del **moviment** com a **fil conductor** perquè una persona es pugui **desenvolupar** tant de manera **mental** com **corporal**.

El **moviment** representa una part **essencial** en els primers anys de vida, i aquest permet que es donin els principals canvis de **postura i desplaçaments** (Pikler, 1984).

En el moment que un infant és capaç de **diferenciar** el seu propi **cos** d'allò que l'envolta, és quan comença a **explorar** el seu **entorn exterior** més proper (Arnaiz, 1985).

El **cos**, la **pell** i els **moviments**, afavoreixen des del naixement que s'estableixi una **col·laboració** entre l'adult i l'infant. **L'adult** ha de saber tractar a **l'infant** com un **ésser humà**, capaç de comprendre, sentir i observar, a través de les paraules i els gestos amables, oblidant la comoditat de l'adult per respondre a les **necessitats** reals de l'infant com a principal **protagonista** (Falk, 2004).

Acompanyar aquest **desenvolupament**, no vol dir insistir en tot allò que un infant no és capaç de fer encara en l'àmbit motor, sinó **valorar** totes les seves conquestes i **afavorir** que continuï **desenvolupant-se** amb **seguretat** i **confiança** (Beneito, 2011).

3.1.2 Fases del desenvolupament motor i postural segons Emmi Pikler

Emmi Pikler va néixer a Viena el 1902, va estudiar i treballar com a pediatra i durant tota la seva trajectòria va formar-se sota un concepte **d'infant capaç, actiu, autònom** i que ha de ser **respectat** des del naixement com a un **ésser protagonista** del seu desenvolupament i aprenentatge. L'any 1946, va assumir el càrrec de directora a l'**Institut Lóczy** de Budapest, el qual acollia infants d'entre **0 i 3 anys**, orfes i abandonats en diverses circumstàncies. En aquell moment va ser quan Pikler, va iniciar la real aplicació dels seus principis i la seva posterior observació i investigació, amb l'objectiu de **millorar** el **desenvolupament global** dels infants, gràcies a l'**acompanyament** respectuós de l'evolució dels **processos motrius**, el **joc**, la **comunicació** i les **cures** quotidianes de cadascuna de les nenes i els nens de la institució (Òdena, 2023).

Pikler (1984), gràcies a l'**observació** i a la **recollida** de dades de més de 722 infants de l'**Institut Lóczy**, defineix **deu fases** concretes envers el **desenvolupament motor i postural autònom** dels infants, les quals impliquen diversos **esquemes d'acció** que van apareixent durant un **període aproximat** de vint-i-un mesos, sense marcar una edat exacta per a cada conjunt de moviments, simplement valorant un ventall de mesos aproximat. A més, és entès com un **procés natural** on la intervenció directa dels adults no és considerada una condició prèvia per a la seva correcta adquisició.

Fent un petit resum, l'infant comença sense **mobilitat** en posició **decúbit dorsal**, i a poc a poc, amb el pas dels mesos, assoleix els **girs**, la **reptació**, el **gateig**, la posició **assegada**, **agenollar-se**, posar-se **dret** i finalment **caminar**.

Al seu llibre *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*, poden observar-se diversos **dibuixos** que **il·lustren** amb gran **detall** aquestes diverses **fases i postures**. (Veure les taules elaborades i les imatges de cada esquema detallades a [l'Annex 1.](#))

És clau ressaltar, la importància **d'oferir temps, espai i acompanyament** per a cadascun d'aquestes fases i esquemes. Dins les investigacions de Pikler, segons Godall (2016), destaquen alguns elements **essencials** que són, la cultura de l'**adult** que mira a l'infant competent i actiu, l'**observació** i la qualitat de l'**entorn** ofert, perquè des del naixement, puguin gaudir de la pròpia **activitat espontània, lliure i respectada**.

3.2 Què és el moviment lliure?

Quan parlem de **moviment lliure**, parlem de la idea que cada infant pugui seguir el seu propi **ritme** i realitzar un **procés motriu** sa i de qualitat, sense cap mena de pressió, pressa o intervenció innecessària, per tal de créixer i desenvolupar-se segons el seu **guió intern** (Kliass, 2010).

Segons Pikler (1984), quan es **respecta** i s'ofereix la possibilitat a un infant de gaudir del **moviment lliure**, es pot observar com **l'activitat** és constant, els **moviments** harmoniosos, flexibles i coordinats, mostrant seguretat i equilibri, seguint així un **ritme** regular en el seu **desenvolupament psicomotor** global. Això canvia molt quan no es respecta el moviment lliure, mostrant-se moviments més indecisos, poc harmònics i descoordinats.

Aquest moviment fa referència tant a l'anomenada **motricitat fina**, que és aquella que implica als músculs més petits o la **coordinació** amb parts com els ulls o la boca, i l'anomenada **motricitat global**, que és la qual implica als grans músculs i l'acció conjunta de diferents parts del cos (Kliass, 2023).

3.2.1 Autonomia i moviment com a llenguatge

Pel que fa al concepte **d'autonomia**, Pikler (1984) defensa que és un aspecte molt important, el qual si és viscut amb alegria i plaer, pot millorar tant el **benestar** com la vida dels infants. Per això, cal assegurar totes les condicions generals necessàries per a la **llibertat de moviment**, de manera **autònoma** i **espontània**.

D'igual manera no podem oblidar, que **l'autonomia** no és un aspecte que es pugui entrenar ni ensenyar, sinó que s'ha d'identificar en el moment que apareix, quan l'infant mostri de forma **espontània** la necessitat d'autonomia, i **facilitar** tant com sigui possible, el fet que puguin realitzar les accions per ells mateixos. Deixant així, que tot segueixi un **procés gradual**, i no pas imposar la realització de qualsevol tasca d'una manera exigent i poc flexible (Kliass, 2023).

Chokler (2010), exposa que per a ella, **l'autonomia** d'un infant suposa, primerament, actuar a partir de la **iniciativa pròpia**, i mostrar una actitud de sorpresa envers les noves descobertes. A més, d'actuar sempre coneixent i posant a prova les seves **possibilitats** que l'ajudaran a anar acumulant **experiències** per aconseguir una posterior **autoregulació**.

Tanmateix, Pikler (2004) defensa que l'infant, de manera autònoma, és capaç de moure's i tenir **iniciativa** en tots i cadascun dels **estadis** del seu **desenvolupament**, aconseguint nous **moviments i postures** sense necessitat de la intervenció adulta. Aquesta iniciativa i eficàcia en la **manipulació**, el moviment i les **relacions** sanes amb els adults, el fan competent i l'ajuden en l'adquisició de la seva personalitat i desenvolupament individual.

En el moment que com a persones adultes descobrim la **iniciativa**, l'interès i les ganes mostrades per l'infant envers la seva capacitat de guanyar autonomia, és molt important que li oferim **temps i espai**, convidant-lo a participar en totes les tasques, deixant-li la possibilitat de fer-ho o no, sense cap exigència ni obligació (Tardos, 2004).

3.2.2 Beneficis i condicions del moviment lliure

Està demostrat, que garantir i **oferir** possibilitats de **moviment lliure** té diversos **beneficis**, ja que els infants es mouen per **infininitat de raons**, com expressar-se a nivell emocional, expressar els seus pensament, inquietuts o simplement per poder conèixer l'entorn, als altres i a si mateixos (Pérez, 2015).

Per aquest motiu, una de les **condicions** fonamentals que cal tenir en compte, és **evitar obstaculitzar** els moviments lliures, que sorgeixen de manera **natural**, i en cap cas avançar algun d'ells realitzant una **intervenció** directa i forçada. Si es força una posició no adquirida per l'infant, aquest es veurà **immobilitzat**, sent incapaç de sortir per si sol d'aquesta postura impossada, la qual el limitarà durant dies o setmanes i li crearà tensions i relaxacions inapropiada dels grups musculars, desequilibrant tot el seu cos (Pikler, 1984).

L'entorn preparat és considerat una altra de les **condicions** indispensables per afavorir el **desenvolupament motor** autònom. Aquest, ha de ser segur, acollidor i saludable en condicions de llum, aire i espai, amb materials adequats al moment evolutiu del grup. L'estructura de la **quotidianitat** ha de ser estable i plena de confiança i seguretat, tant per part de **l'infant** com de **l'adult**. L'adult ha d'estar present i porper en les situacions de cura i atenció, però **no interferir** aquesta activitat lliure que sorgeix (Godall, 2016).

Segons Pikler (2004), el **mobiliari** present en l'espai, també acompanya el procés de **perfeccionar** l'agilitat, i facilita certes **experiències motrius**. Un clar exemple de mobiliari **dissenyat per Pikler** sota uns estàndards i mides molt concretes, poden ser el calaix, la tarima, l'escala triangular o les rampes ideades especialment per desplegar **l'activitat motriu global**, a més elements com el canviador, que acompanya als infants durant les cures quotidianes des d'una perspectiva de moviment i llibertat (Kliass, 2023).

3.3 El joc lliure i espontani

Parlem de **joc lliure i espontani**, quan un infant juga de manera **activa** seguint, únicament, els seus **interessos i necessitats** internes i individuals, sense tenir definida una **finalitat externa** concreta. Quan aquest joc, busca una aprovació, un reconeixement o assolir un objectiu fora de les pròpies inquietuds de l'infant, podem dir que tot i dur a terme una activitat que es pot considerar **lúdica**, l'infant no estaria jugant lliurement (Kliass, 2023).

Les nenes i els nens, tenen una **necessitat profunda i natural de jugar**. Quan el joc és lliure, l fet d'agafar, tocar, sentir o llençar objectes diversos lliurement els hi proporciona un **gran plaer**, satisfacció, el seu interès per tot el que els envolta és infinit, igual que ho són les possibilitats de joc (Kálló i Balog, 2013).

Segons Chokler (s.d), només si el joc és lliure, aquest pot garantir el **correcte desenvolupament** de l'exploració, l'experimentació, l'autoconeixement, el domini corporal, l'orientació temporal i espacial, la construcció i la manipulació... Tot mentre s'estableix una **comunicació** amb els altres i l'entorn per expressar allò que l'infant té al seu interior, d'una manera inconscient, forjant a poc a poc la seva **pròpia identitat**.

Pel que fa als **materials**, cal que les joguines proporcionades estiguin col·locades per se **accessibles**, agafar-se amb les mans i ser utilitzades **lliurement**, sense estar penjades o tenir prohibicions com per exemple no ser posades a la boca. A més, no es pot oblidar el fet de garantir **l'espai suficient** perquè es doni **l'expressió motriu**, des d'un simple gir fins a desplaçaments a quatre grapes o caminar, sense res que interfereixi en el procés (Pikler, 2004).

3.3.1 L'evolució del joc lliure

El joc per als infants, és un **element indispensable** per al desenvolupament motor, emocional, intel·lectual, afectiu i social, i durant els primers anys de vida, és el seu principal **mitja d'expressió**. Aquest, està sempre present i **evoluciona** amb ells, passant per **diverses etapes** que s'adapten les característiques evolutives de cada moment. (Chokler, s.d)

Segons Kliass (2023) podem distingir **tres** d'aquestes etapes, que es mostren entre els zero i els tres anys, primer **l'etapa de la manipulació**, després la de la **imitació** i finalment la del **joc imaginatiu o fantàstic**.

1) Des dels primers mesos d'edat, podem observar l'anomenada **etapa de la manipulació**, la qual comença amb la **descoberta** del seu **propí cos**, sent les **mans** la seva primera font de joc i plaer. Hem de respectar i evitar introduir distorsions amb estímuls externs, com ara mòbils amb llums i colors que el sobreexciten i el distrauen de la important tasca de controlar la seva **coordinació** entre les mans, els ulls i la boca, que l'ajudaran a integrar de mica en mica els patrons de la **motricitat fina**.

Per continuar, dins la mateixa etapa, apareix la **manipulació d'objectes** del seu entorn, tocant, agafant i descobrint tot allò que tenen al seu abast amb molta **curiositat**, mostrant infinitat de formes diverses de **manipular i experimentar**, cada vegada amb més destresa i complexitat. No podem oblidar, que tots aquests materials, hauran de ser segurs per ser explorats amb la **boca** sense cap mena de perill.

Chokler (s.d), exposa que més endavant, durant aquesta manipulació, els infants **busquen** entendre i observar les diverses **relacions i reaccions físiques** que apareixen quan es piquen, llencen o comparen els objectes a l'abast, deixant de ser només una exploració de sensacions a nivell corporal.

A més, els patrons que van adquirint amb les diverses **experiències** viscudes, són molt importants per establir **connexions neuronals** i desenvolupar les **capacitats cognitives** (Kliass, 2023).

2) Segons Kliass (2023), quan els infants comencen a sentir **interès** per **imitar** i observar el que fan les **persones** del seu entorn amb els objectes, apareix l'anomenada **etapa de la imitació**. Els infants **adquireixen i repeteixen** certes situacions del seu entorn amb els objectes que l'envolten, dotant-lo d'un altre **sentit** diferent del que tenien fins al moment.

3) Finalment, cap als 2 o 3 anys, les protagonistes són la **imaginació** i la **fantasia**, en l'anomenada **etapa del joc imaginatiu o fantàstic**, on la imitació va més enllà, plasmant la seva **pròpia imaginació** en l'ús i la manipulació dels objectes durant el joc lliure. Aquest, és un **salt cognitiu** molt important per al seu **desenvolupament** personal. En aquesta etapa, hem d'intentar oferir material i objectes el menys definits possible, per donar la possibilitat que elles i ells projectin les seves idees i imatges **elaborades internament**, a més de temps de **conversa** on els apropem als relats descriptius, els quals són una gran ajuda per **desenvolupar la imaginació i el pensament** (Kliass, 2023).

3.3.2 Fomentar i facilitar el joc lliure

Quan es parla de **facilitar el joc** d'un grup d'infants, vol dir **adaptar-se** a les seves necessitats, mitjançant **l'observació**, arribar a oferir les millors **situacions i condicions** perquè totes i tots desenvolupin al màxim les seves **capacitats**, i ho facin de la millor manera possible, sense deixar de ser **lliures i autònoms** en la seva tasca. Cal parar atenció a la preparació dels **espais**, així com al **temps** i els **materials** oferts. És necessari que els infants puguin jugar en el seu dia a dia, sense limitacions ni interrupcions (Kliass, 2023).

Per fomentar el joc lliure, cal donar importància a l'anomenada **àrea de joc**, que és l'espai concret on es desenvolupa el **joc lliure i autònom** a través dels diversos **materials**. Segons exposen Kálló i Balog (2013), aquesta àrea preparada per acollir el joc ha de tenir un terra dur, que faciliti la manipulació i els moviments sense la dificultat, que per exemple, crea un terra tou d'escuma, on l'infant s'enfonsa i experimenta una falsa realitat envers el món que l'envolta, des dels sons de cada material fins a les posicions corporals.

D'altra banda, un altre dels elements essencials és la **presentació** que es dona dels **materials**, així com les **característiques del mobiliari** que es troba a l'espai. Els materials poden de ser grans o petits en dimensió, però sempre lleugers, segurs i fàcilment manipulables, per tal de ser **modificats** per l'activitat **natural** dels infants. La persona adulta s'encarrega d'aquesta primera **presentació**, però són les nenes i els nens qui el modifiquen, igual que aquests materials poden modificar la seva activitat (Godall, 2016).

En aquest procés, les **persones adultes**, han de permetre que els infants siguin **lliures** d'escollir amb allò que volen jugar, seguint el seu **guió intern**, sense que ningú els inciti o els cridi l'atenció, ni movent l'objecte ni verbalitzant la seva intenció de promoure un joc concret (Kliass, 2023).

D'igual manera **l'ordre** és un altre factor que fa que es modifiqui l'activitat durant el joc. Els infants no poden jugar quan tot està ple de material **desendreçat** sense cap sentit, per això cal que l'adult vagi endreçant, **recol·locant i agrupant** els elements, fent servir, per exemple, cistelles o contenidors que formen part del mateix material de joc. Tanmateix, les joguines i els materials no poden ser **canviats** constantment, ja que això faria que el joc es tornés **superficial** (Kálló i Balog, 2013).

Segons Pikler (2004), les **joguines i objectes** s'han d'adaptar i **despertar** l'interès del grup d'infants, així com **garantir** que la manipulació sigui totalment **autònoma** segons el **moment evolutiu** individual de cada infant.

Hem de procurar que els **materials** oferts siguin **diferents**, i aquests no han de ser el que molta gent entén per **joguines** pròpiament dites, sinó que qualsevol **objecte**, sempre que sigui segur, obert i permeti l'amplia **experimentació** i **combinació** per desenvolupar diverses **activitats creatives**, pot ser una joguina. Exemples clars són els bols, els cistells, les culleres, els pots, les peces de roba, de fusta, les cadenes, etc (Szóke, 2016).

Tal com destaca Kliass, citada per Vilarò (2023), un altre element important per garantir el joc lliure, és crear un **vincl**e i un **entorn** on l'infant se senti **segur**, ja que un infant que no té la suficient seguretat, no serà mai capaç de jugar.

Com expressa Falk (1997), una bona **relació afectiva**, ofereix **seguretat** i permet a les nenes i als nens mostrar **interès** pel món que l'envolta, responent a les seves inquietuds a través dels diversos estímuls que l'ajuden a **desenvolupar-se** en tots els aspectes.

3.4 El paper de la persona adulta

En moltes ocasions, segons Pikler (1984), s'exposa la idea de la necessitat d'un rol ensenyant de l'adult, el qual realitza una **intervenció** directa per tal que l'infant es desenvolupi. Aquesta intervenció implica per exemple posar a l'infant en una **postura** que encara no ha adquirit per si mateix, no deixant així que aparegui segons l'**evolució natural** dels moviments espontanis.

En realitat, el paper de la **persona adulta** ha de ser simplement **d'acompanyar** el **desenvolupament**, i això vol dir deixar de banda la idea de l'**adult omnipotent**, per permetre que l'infant sigui el **protagonista** principal de les seves descobertes. Un infant **actiu** i respectat facilita i contribueix a l'adquisició **natural** d'estratègies per aconseguir conèixer-se a ell mateix i posteriorment conèixer el seu entorn i als altres (Beneito, 2007).

Pikler, segons Godall (2016), proposa l'**atenció activa** per tal d'arribar a reconèixer i **respectar** les **necessitats** i **inquietuds** que els infants expressen amb el seu cos. Tanmateix, hem de recordar mantenir una **actitud tranquil·la** i **alegre**, ja que malgrat i no ser a vegades del tot conscients, les persones adultes també **comuniquem** sense necessitat de parlar, amb la mirada i el nostre ajust postural envers les diverses situacions.

3.4.1 L'actitud no intervencionista

Podem dir que **acompanyar l'activitat lliure** d'un infant, és una **tasca** bastant **complexa**. El fet de **no intervenir directament** en els jocs o els moviments, implica

donar temps i espai suficient a l'infant, perquè aquest pugui **desenvolupar** la seva **activitat autònoma** de forma lliure i seguint els seus interessos, motivacions i deixant que també es desenvolupi així la seva **imaginació** (Szóke, 2016).

Quan es parla d'una **actitud no intervencionista**, es fa referència a la idea de no intervenir directament en allò que l'infant està fent. Per exemple, una intervenció directa seria **estimular** o forçar una acció, un moviment, o una postura concreta que l'infant encara no fa per si sol, ensenyar com manipular un objecte, o com es juga amb un material, entre d'altres. Tot i això, cal entendre que **és impossible ser completament neutrals**, i que a vegades és necessari **intervenir**, i no hem de tenir por a fer-ho, sempre que la intervenció es faci amb **respecte** i un **objectiu concret**, com gestionar un conflicte, posar un límit necessari o simplement oferir o retirar un material (Kliass, 2023).

No podem oblidar, que aquesta **actitud no intervencionista** implica també buscar les **millors condicions** perquè cada infant tingui diverses oportunitats de **descoberta** i experimentació. L'adult, no ha d'oferir cap estímul amb la intenció de generar o iniciar un aprenentatge, però sí, **preparar l'entorn** i **mimetitzar-se** en ell per tal d'estar sempre disponible poder establir **diàleg** amb el grup d'infants quan calgui, i comunicar-se amb elles i ells per tal de satisfer les seves **necessitats** i **acompanyar** (Godall, 2016).

D'igual manera, la **intervenció**, sempre des de la prudència i el respecte per la seva tasca i la seva situació individual, ha d'estar present per tal de garantir i proporcionar les **cures** quotidianes, les quals afavoreixen i asseguren la **comoditat** i la seguretat de l'infant, com per exemple, canviar el bolquer, netejar els mocs, acompanyar el descans o l'alimentació. Aquestes **interaccions**, també cal que es donin sempre amb un correcte diàleg tònic adult, anticipant i posant **paraules** allò que l'infant està vivint, fent servir la mirada i els gestos amables, que en conjunt afavoreixen el **vincl**e i la **seguretat** (Herrán, 2010).

Segons Tardos (2004), aquest fet de **compartir** amb els infants i fer **intercanvis** respectuosos, sense interferències en els seus **processos** individuals, generen grans **beneficis** per al seu **desenvolupament**, ja que les atencions i les **cures quotidianes** són moments molt importants que ajuden a **establir relacions** basades en la **confiança** i el **respecte**.

3.4.2 Observar el joc i el moviment lliure

Tardos (2016) senyala, citant a Pikler, que el fet d'**observar no és una tasca senzilla**, cal saber anar més enllà de **mirar** fent servir els ulls, cal **entrar** en el món dels infants, des del seu punt de vista, **sentir** i **pensar** com ell ho faria.

Quan observem als infants des d'una **mirada amable**, propera i respectuosa, podem arribar a veure, per una banda, la infinitat de **moviments** i **postures** que arriben a realitzar de manera **natural**, i la gran **complexitat** que aquests impliquen, a més de tota la **informació** que el seu joc ens pot proporcionar en vers la seva **individualitat**, **interessos**, **processos**, etc. D'igual manera, quan ens mostrem tranquils, propers, empàtics i connectats amb la seva **activitat autònoma**, elles i ells també es senten mirats, acompanyats i sostinguts per la nostra simple **presència** (Kliass, 2023).

L'infant és capaç de **sentir** la **mirada adulta**, tot i que l'adult no estigui intervenint directament en la seva activitat. Per a l'infant **ser mirat i observat** és una necessitat que l'apropa a ser comprès com a un **ésser capaç**. D'igual manera, que l'adult arribi a conèixer, entendre i oferir ajudes ajustades a les seves **necessitats** (Tardos, 2016).

Segons exposa Kliass (2023), per a ella l'observació més **beneficiosa** és l'**observació objectiva**, on es descriu cada **situació** i cada **context** de joc o moviment on es troben immersos els infants, amb el màxim **detall** possible, des de fora, sense donar la nostra opinió personal, ni **jutjar**. D'igual manera, seria ideal fer les anotacions posteriorment, quan ja no estem acompanyant als infants, per tal de poder estar **totalment presents**.

L'**observació**, tal com exposa Mozés (2016), s'ha de convertir en un **hàbit regular** i permanent quan acompanyem un grup d'infants, i no ser pas en una activitat aïllada o puntual. A més, és important **compartir** i **transmetre** els registres i les anotacions que sorgeixen d'aquestes observacions amb la resta de mestres, educadores o professionals per tal de poder **reflexionar** i trobar una mirada amb **coherència compartida**, que ajudi a **ajustar l'acompanyament** a cada infant de forma individualitzada i única.

4. MARC METODOLÒGIC I TÈCNIQUES DE RECOLLIDA D'INFORMACIÓ

Per tal de donar resposta a alguns dels objectius plantejats, ha estat necessari fer una **recollida de dades externa**, més enllà de la bibliogràfica. Amb aquesta, la intenció principal és **complementar i apropar** tota la teoria a la **realitat**.

Per una part, a través **d'observar** la rutina d'una Escola Bressol Municipal, on treballen sota un **projecte educatiu** que fomenta i respecta tant el joc com el moviment lliure des d'una mirada fonamentada i l'infant és el principal protagonista.

I, d'altra banda, amb l'elaboració i la difusió d'una **enquesta**, per recollir l'opinió i el punt de vista d'un conjunt de **mestres i educadores** de diverses Escoles Bressol de la província de Barcelona envers la seva postura pel que fa al joc i al moviment lliure.

OBJECTIUS	INSTRUMENTS/PROCEDIMENTS
<p>GENERAL:</p> <p>Analitzar la importància del joc i el moviment lliure per oferir un correcte acompanyament del desenvolupament psicomotor a l'Escola Bressol.</p>	<p>→Anàlisi i recerca bibliogràfica profunda a través de la lectura de diversos llibres i articles de referència envers el joc i el moviment lliure, el desenvolupament psicomotor i el paper de la persona adulta.</p>
<p>ESPECÍFIC 1:</p> <p>Determinar què impliquen el joc i el moviment lliure en el desenvolupament infantil.</p>	<p>→Principalment a través de l'observació a l'Escola Bressol, complementant cada dada recollida amb la recerca bibliogràfica feta anteriorment.</p>
<p>ESPECÍFIC 2:</p> <p>Identificar quin és el paper de la persona adulta en el procés.</p>	<p>→A través de les enquestes a un grup de mestres de diverses Escoles Bressol. A més, de l'anàlisi de les diverses actuacions de la tutora del grup durant les observacions a l'Escola Bressol.</p>
<p>ESPECÍFIC 3:</p> <p>Definir com afavorir el correcte desenvolupament psicomotor a l'Escola Bressol.</p>	<p>→Reflexionant, unint i recollint totes les dades tant bibliogràfiques, com de les observacions a l'Escola Bressol i les enquestes realitzades</p>

Font: Taula d'elaboració pròpia.

Per tal de fer una **anàlisi acurada** de totes les dades recollides, s'ha utilitzat primerament, segons Bisquerra (2009), una **metodologia qualitativa**, basada en les **observacions**, a través de la implicació personal en un context concret, obtenint així dades qualitatives que cal **redactar** i organitzar per tal que siguin senzilles de comprendre. A més d'una **metodologia quantitativa**, a través d'**enquestes** estandarditzades, de les quals s'obtenen dades quantitatives organitzades gràcies a les **estadístiques numèriques**.

D'altra banda, per poder **classificar i analitzar** de manera més profunda i significativa cada element recollit, s'han definit unes dimensions i categories que engloben el contingut treballat amb més detall.

DIMENSIONS	CATEGORIES	ÍTEMS
El joc i el moviment lliure	Temps	Com es distribueix i gestiona el temps.
	Espais	Com estan organitzats i distribuïts els espais.
	Materials	Quin tipus de materials hi ha disponibles.
	Mobiliari	Quin mobiliari es troba als espais.
L'infant	Temps	Amb quin temps compta l'infant.
	Autonomia	Té possibilitats de mostrar-se autònom.
	Desenvolupament	Quines fases de desenvolupament mostra.
	Individualitat	Dins del grup, pot satisfer els seus interessos.
La persona adulta	Intervenció	Quin tipus d'intervencions realitza.
	Respecte	Quin nivell de respecte mostra.
	Observació	Realitza observacions dels infants.

Font: Taula d'elaboració pròpia.

Els **dos contextos concrets** on s'ha donat la recollida d'informació són els següents:

4.1 Observacions a una Escola Bressol

El **primer context** ha sigut l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres, situada a L'Hospitalet de Llobregat. En aquesta, s'han **observat** i recollit dades tant dels espais i els materials, com de l'activitat motriu i manipulativa d'un **grup de set infants** de l'estança de nadons i les seves **educadores de referència**.

Per poder desenvolupar la tasca, el primer que es va realitzar va ser el **contacte** amb la direcció de l'escola, per presentar els **objectius** de l'observació, així com tots els **documents** de consentiment necessaris per poder duu a terme la recollida d'informació i d'imatges. Tanmateix, es van acordar les **dates** segons les necessitats plantejades. El període d'observació s'ha dut a terme durant la **primera setmana del mes de maig**, realitzant **quatre sessions** de dues hores de durada, fent un **total de vuit hores**.

Les **observacions** s'han centrat a enregistrar amb **fotografies** diversos moviments, posicions, així com desplaçaments i la interacció lliure amb els diversos materials presents en els espais preparats de l'estança. Amb **petites anotacions** s'ha recollit informació rellevant envers l'entorn, les situacions i característiques individuals de cada infant i del grup, així com les interaccions i l'actitud mostrada per part de l'educadora referent.

L'observació realitzada, segons Díaz (2011), es tracta d'una **observació científica**, ja que s'ha observat un conjunt d'elements concrets i definits amb precisió. També, és una **observació de camp directa i individual participant**, perquè s'ha donat dins del context real d'una estança 0-1 anys i com a única observadora, m'he integrat en el grup, tenint la possibilitat d'observar cada situació, però a la vegada, viure en primera persona les interaccions que sorgien de forma natural. A més, cal destacar que ha estat una **observació estructurada**, perquè s'ha fet servir una **eina de registre** senzilla, prèviament elaborada en format anecdotari, tenint com a guia unes preguntes de referència. (Vegeu el registre elaborat a l'[Annex 2](#))

4.2 Enquesta a educadores i mestres de l'etapa 0-3

El **segon context** analitzat, ha sigut un grup de **55 mestres i educadores** de diverses Escoles Bressol de la província de Barcelona, destacant les comarques del Barcelonès, el Baix Llobregat, el Vallès Oriental, el Maresme i el Vallès Occidental. De manera telemàtica, s'ha fet arribar una **enquesta de 12 preguntes**, tant de resposta oberta com tancada, per entendre així, quina és **la visió de les professionals** envers l'acompanyament de desenvolupament psicomotor, i la percepció del joc i el moviment lliure en el seu dia a dia.

Per tal de poder **posar en circulació l'enquesta**, una vegada creada en la plataforma Google Forms, es va procedir a la **difusió** mitjançant un enllaç, gràcies a **contactes directes** i a l'ajuda de **diverses persones** que treballen o tenen contacte amb mestres i educadores de diverses Escoles Bressol. (Vegeu l'enquesta elaborada a [Google Forms](#))

5. PRESENTACIÓ DELS RESULTATS INTERPRETACIÓ I DISCUSSIÓ

5.1 Resultats obtinguts

5.1.1 Vida a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

El grup d'infants observat està compost per **dues nenes i cinc nens** d'entre **dotze i quinze mesos**, totes i tots nascuts al gener i l'abril del 2022, a excepció d'una **nena de vint-i-quatre mesos** amb retenció escolar, nascuda l'abril del 2021. Cadascú, es trobava en un punt diferent de **desenvolupament** tot i tenir la mateixa edat.

Durant les observacions, s'han pogut enregistrar **quatre tipus de desplaçaments**, sobre els quals destaca el gateig, tot i que molts estaven en procés de caminar, fent petites passes amb suport o sense. Només un dels infants tenia assolida la marxa amb seguretat, i una de les nenes es desplaçava únicament reptant.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Cal destacar, que al llarg de les sessions es va poder observar com els infants realitzaven **seqüències de moviment i postures** molt diverses, posant a prova el seu equilibri, la seva coordinació, la verticalitat, i la **manipulació d'objectes i materials** de manera totalment espontània i lliure, segons les seves inquietuds i interessos durant tota l'estada a l'escola, tot fent servir els diferents mobiliaris i elements tant de l'espai interior com exterior **sense temps marcats** més enllà de cobrir les seves necessitats de descans, higiene i alimentació. (Vegeu les seqüències elaborades a [l'Annex 3](#))

L'autonomia, de cada nena i cada nen, es va veure **respectada** en tot moment, sent capaços de decidir quin era el seu nivell de participació, per exemple durant el canvi de bolquer o l'hora de dinar, tenint el temps i l'acompanyament adient i suficient per **actuar de manera respectada**.

Pel que fa a l'**espai de l'estança**, aquest està dividit en **tres zones diferenciades**, l'àrea de **joc interior**, el **canviador** i una porta que dona al **dormitori**, el qual acull vuit matalassos petits distribuïts a terra. D'altra banda, trobem una àmplia zona de **joc exterior**, d'ús exclusiu per al grup de nadons, amb el terra de gespa artificial i algunes plantes. Cal destacar que hi ha uns tendals que ofereixen ombra quan és necessari, ja que es fa ús de l'espai durant **tot el dia**, sempre que el clima ho permeti. Tots els espais són amples i faciliten la lliure circulació amb seguretat. **L'estança està preparada** amb anterioritat a l'arribada del grup a les nou del matí, cada dia amb **petites variacions** de disposició que afavoreixen i faciliten interès natural per la descoberta i l'exploració sense **cap mena de límit temporal**.

Pel que fa a l'**àrea de joc i moviment interior**, té una bona **il·luminació natural**, gràcies a les grans finestres. El terra és de **parquet**, càlid i dur per poder oferir estabilitat als infants en les postures i desplaçaments, a més d'algunes **catifes** de gespa o materials naturals que ajuden a delimitar la ubicació dels materials. Tanmateix, podem trobar **mobiliari** simple, molt concret i aprofitat, com una estanteria alta, una altra baixa, un sofà i un mirall a l'alçada dels infants. També, hi ha **mobiliari d'inspiració Pikler**, com ara calaixos, tarimes, cadires multiposició i l'escala triangular amb una rampa. D'igual manera, cal destacar que també hi ha una hamaca penjada del sostre, la qual està habitualment recollida, i s'utilitza quan algun dels infants la necessita a l'hora de dormir, ja que se senten més tranquils i protegits que al matalàs.

D'altra banda, l'**àrea de joc i moviment exterior**, és d'accés totalment lliure i és una **prolongació de l'espai interior**, per tant, el mobiliari d'inspiració Pikler també està present. El terra és de **gespa artificial**, el qual cobreixen normalment amb **grans llençols** per donar comoditat i una zona confortable on experimentar.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Els materials disponibles eren **variats i suficients** per a un grup de set infants. Tot allò que tenen al seu abast, es troba minuciosament **col·locat i distribuït** de manera molt estètica, tant en l'estança com en l'espai del jardí. Destaquen els **materials oberts** i de **fàcil manipulació**, com poden ser peces de fusta, pilotes, bols, cistelles, llaunes, cons, ampolles sensorials, cotxes de fusta, petites peces de roba, cadenes, etc. Aquests, els utilitzen majoritàriament per fer exploració amb el cos, les mans i la boca, picar o simplement omplir, buidar, treure i ficar, fent **combinacions totalment lliures** i espontànies, ja que els materials ofereixen un ventall infinit de possibilitats de joc. Tots es mostren en la **etapa del joc manipulatiu**, destacant la manipulació d'objectes.

A més, tots aquests materials es van **reorganitzant al llarg de la jornada**, per tal de mantenir un bon ambient que faciliti i fomenti tant el joc com els desplaçaments sense interferències.

Cal destacar, que no es van observar grans preferències envers el material per part dels infants, tot i que les pilotes, de diverses mides, formes, textures i pesos, tenien un gran protagonisme. Tanmateix, les **posicions i postures** en les quals es donava la **manipulació** del material, eren múltiples i molt variades, segons els interessos individuals.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

L'educadora de referència es va mostrar durant totes les observacions amb una **actitud** molt **tranquil·la i calmada**, amb un paper molt **respectuós** envers la individualitat de cada infant. Les **intervencions** van ser limitades a resoldre petits conflictes, oferir ajuda ajustada quan algú ho necessitava, així com interactuar amb els infants, acompanyar les cures quotidianes de descans, higiene i alimentació, a més d'anar reorganitzant l'espai i els materials segons els interessos del grup. La seva **posició en l'espai** era discreta i poc invasiva, donant en tot moment espai i temps a cadascun dels processos individuals, vetllant

per la seguretat, sempre des de l'observació. Pel que fa al seu **to de veu** era serè i pausat, i el contacte físic amb els infants molt suau i càlid, anticipant cada acció, i posant **paraules** i alguns **signes** (Llengua Signes) que els mateixos infants podien també utilitzar per expressar-se, per tal de **comunicar** qualsevol situació i fer-los totalment participants d'allò que passava, tant de manera grupal com individual.

Pel que fa a **la relació amb grup**, es mostra un estret **vinde**. Això aporta als infants una gran **seguretat** per poder jugar i explorar tot l'entorn amb **confiança**. Cal destacar, que es va poder observar com algun dels infants necessita **tenir present** a la seva referent durant tota l'estona, i el fet de no tenir-la li provoca un estat **d'angoixa** difícil de consolar.

Respecte a **l'estructura temporal**, aquesta és **flexible** i molt **respectuosa** amb les necessitats individuals de cada infant. Al llarg de les dues hores observades cada dia, es dona resposta tant al joc i al moviment lliure, com al descans, a l'alimentació i la higiene de forma totalment individualitzada. **La major part del grup**, en el moment de l'observació, necessitava **descansar** al llarg del matí, i ho feien per torns, d'un en un amb l'educadora, la qual els acompanya al dormitori o a l'hamaca que hi ha a l'estança, segons les preferències de cada l'infant. El mateix passa amb **l'alimentació**, oferida en forma de biberó a qui ho necessitava durant el matí. Pel que fa a **l'hora de dinar**, una educadora acull als infants en grups màxims de dos, garantint un **acompanyament** totalment personal i respectuós amb els **ritmes** de cada nena i nen. La resta, acompanyats per l'altra educadora, durant aquest **període flexible** tenen la possibilitat de continuar amb el seu joc lliure o el seu descans **sense cap mena de pressió**.

5.1.2 La visió de les professionals del 0-3 a través d'enquestes

Gràcies a l'enquesta virtual, s'ha recollit la visió d'un total de **55 educadores i mestres** que treballen a **l'Escola Bressol**. La gran majoria ho fan a escoles **municipals o públiques**, de diverses ciutats, destacant **Barcelona, L'Hospitalet de Llobregat, Mollet del Vallès i Mataró**, tenint la gran majoria formació tant de **TEI** com de Mestra amb el **Grau Universitari**.

El 96,4% opina que el **joc i el moviment lliure** és essencial i necessari, considerant-ho com l'activitat principal dins el dia a dia dels infants. Pel que fa a la perspectiva del **rol de l'adult**, el 89,1% exposa que el paper principal que ha de tenir és **observar i acompanyar** sense interferir en els processos individuals de cada infant.

D'altra banda, fent referència a la idea d'assenyalar **amb quina freqüència realitzen certes accions** quan acompanyen a un grup d'infants 0-3, la majoria prepara sempre els **espais de joc i moviment** segons les necessitats mostrades pels infants, i selecciona els **materials de joc** segons els **interessos** del grup. D'igual manera, la majoria també reconeix que en diverses ocasions **dirigeix o incita** el joc dels infants de manera activa. Pel que fa a la idea **d'ensenyar a un infant com "s'ha de jugar"** abans que ho descobreixi per si mateix, 29 persones afirmen que no ho fa mai, però 23 sí ho fan en algunes ocasions. Quan parlem de **seure a un infant que encara no ho feia per si sol** amb l'ajuda de coixins o altres, 22 participants confirmen que ho han fet en certes ocasions, tot i que altres 30 no ho han fet mai. Sobre **donar temps i espai** als infants per explorar i descobrir el seu entorn de forma lliure, la gran majoria està d'acord (53 persones), i és un aspecte que sempre respecten i tenen en compte. Finalment, quan es parla **d'anticipar i acompanyar amb paraules** les intervencions o accions en vers el cos dels infants, una gran part ho fa sempre (33 persones), tot i que un altre gran nombre de persones (18), només ho fa en alguna ocasió.

Sobre el **tipus d'intervenció adulta durant el joc i el moviment lliure** dels infants, el 92,7% de les persones enquestades opinen que sí que s'ha d'intervenir, però amb respecte i només quan sigui estrictament necessari.

Una altra pregunta de l'enquesta es basa en l'elecció dels **tres elements** que les mestres i educadores consideren **més importants a l'hora d'acompanyar el joc i el moviment lliure**, on destaquen amb diferència les idees d'oferir materials oberts amb diverses possibilitats de joc, saber respectar el procés individual, i crear espais de joc i moviment segurs i acollidors.

Altrament, quant a la **importància de l'observació**, valorant entre gens important i essencial, marcant un valor entre el zero i el cinc segons la importància donada, 51 persones enquestades la consideren **imprescindible**, i només quatre la consideren menys important marcant els valors tres i quatre.

En últim terme, pel que fa a la idea de compartir el **que consideren més important a l'hora d'acompanyar el desenvolupament psicomotor dels infants dels 0 als 3 anys**, de manera totalment oberta, 44 de les 55 persones enquestades van expressar en una **petita frase** les seves idees. Entre aquestes, destaquen les paraules; respecte, ritme, individualitat, autonomia, temps, acompanyament, seguretat, confiança o llibertat entre moltes altres. (Vegeu les gràfiques resultants de les enquestes a l'[Annex 4](#))

5.2 Interpretació i discussió dels resultats

Una vegada **recollides i exposades** totes les dades, tant de l'observació com de l'enquesta virtual, basant-me en el marc teòric de referència, així com en les meves categories, dimensions i ítems, la **interpretació dels resultats** obtinguts és la següent:

5.2.1 Jugar i moure's lliurement, oferir espais i donar temps

Tal com exposen autores com Godall (2016), Tardos (2004), Kliass (2023), Pikler (2004) o Szóke (2016), oferir **espais** adients a les necessitats i dona **temps**, són uns dels elements imprescindibles a l'hora garantir les possibilitats de **joc i moviment lliure**.

L'**espai** i la seva minuciosa **planificació**, és un dels elements que van destacar i estar presents durant l'observació a l'**EBM La Casa dels Arbres**. Les educadores planifiquen, **organitzen** i munten cada **espai**, abans que arribin els infants, des de la posició dels **mobles** fins a cadascun dels **materials** que estarà al seu abast. Aquests adopten petites modificacions de **distribució i organització**, per tal de garantir apropar-se als interessos de tot el grup. A més a més, al llarg del matí, tot i veure's **modificat** per l'activitat dels infants, l'**ordre** estava molt present, per tal de no obstaculitzar cap activitat que pogués sorgir. Això, garanteix les **possibilitats d'expressió motriu** sense interferències físiques. D'igual manera, el concepte **espai** també el podem aplicar a la idea de donar a cada infant el seu propi espai a nivell temporal durant les estones d'**activitat autònoma**, parlant així de **donar temps**.

El temps és un dels **eixos principals** sota el qual s'acompanya a la infància a l'**EBM La Casa dels Arbres**, ja que la **flexibilitat** i la **seguretat** oferta, dona la possibilitat a cada infant de dedicar el seu temps a allò que vol i necessita, amb calma i molt respecte envers el **ritme individual**. Les nenes i els nens poden duu a terme la seva activitat de manera **lliure i autoguiada**, basant-se únicament en els seus interessos. Entre altres elements, gràcies al temps ofert, els infants poden fer infinitat de **proves corporals** i amb els **materials**, combinant-los i descobrint les múltiples possibilitats que aquests ofereixen, desenvolupant-se a nivell motor, cognitiu i global.

D'altra banda, cal destacar que a l'**enquesta** elaborada pel grup d'educadores i mestres del 0-3, el temps, juntament amb l'espai va ser un dels **aspectes** considerats **més importants** a l'hora de parlar d'acompanyament, joc i moviment. Algunes de les **respostes** recollides a la pregunta oberta són un clar exemple d'això:

→“És necessari el TEMPS, sense aquest, no hi ha respecte ni acompanyament a l'infant.”

- “Confiança, respecte, acompanyament i temps.”
- “Hem de saber organitzar els espais en funció del grup d'infants perquè sorgeixin totes les possibilitats de moviment possible, i a la vegada cal TEMPS, no córrer, deixar fer, els infants són capaços de moltes coses quan disposen de temps per practicar l'assaig error”
- “Donar temps i confiar en ells i elles”

5.2.2 L'infant com a ésser capaç i protagonista

El concepte **d'infant autònom, capaç i protagonista**, són elements presents sota la visió d'autores com Pikler (1984 i 2004), Chokler (2010), Kliass (2023) o Falk (2004). Cada nena i cada nen, si es garanteixen les **condicions bàsiques** de salut, cures i seguretat, és capaç de mostrar el seu interès per aconseguir dia a dia ser cada vegada més **autònom**. Aquesta autonomia, però, no pot ser pas **forçada** ni **incitada** pels interessos de l'adult, cal **acompanyar-la quan apareix**, oferint possibilitats d'acció i participació en diverses situacions del dia a dia.

Durant les observacions a l'**Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres**, es van poder observar i enregistrar **infinat de situacions**, on **l'autonomia**, es va veure reflectida en les estones de joc i moviment, on cada infant, podia seguir el seu **guió intern** per **satisfer els seus interessos i inquietuds** a través de **l'expressió motriu** i la **manipulació** dels materials que tenia a l'abast. El fet de no imposar ni realitzar cap mena d'activitat guiada, ni tampoc propostes de joc tancades, fa que els infants gaudeixin estones de joc totalment **basades en els seus propis interessos, inquietuds i necessitats individuals**. Hi havia infants que gaudien de posar a prova el seu **cos** en infinitat de posicions, alçades i desplaçament, mentre d'altres, simplement es limitaven a gaudir de la **manipulació i l'exploració** de diversos objectes i materials per tal de comprovar les seves infinites possibilitats.

A més, no podem oblidar que **cada infant és únic i especial**, igual que ho són els **ritmes de desenvolupament** de cadascú. Tot i tenir la mateixa edat, cada infant va mostrar unes necessitats i **situacions individuals** diverses i diferents de la resta de nenes i nens del grup.

D'igual manera, les **cures quotidianes** observades, creaven les condicions idònies per **acompanyar l'autonomia** mostrada per cada infant, com per exemple el canvi de bolquer, on qui vol, pot participar netejant-se, agafant el seu bolquer, traient-se el pantaló, etc.

Així mateix, un element a ressaltar observat és que **tots els infants** de l'estança de nadons anaven **sense sabates ni mitjons**, per tant, a més de tenir total llibertat de moviment, no relliscaven amb tanta facilitat i els petits **músculs dels seus peus** es reforçaven i posaven a

prova gràcies a les diverses **postures i desplaçaments**. Com bé diu Kliass (2023), “...quan els infants van descalços, els peus estan lliures i poden desenvolupar tota la musculatura implicada en el procés de la millor manera possible.” (p. 63).

En relació amb l'**anàlisi de les més de 100 imatges recollides**, s'han trobat diverses **similituds** amb les **il·lustracions de les fases** del desenvolupament motor que recull el llibre de Pikler (1984) *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*.

És impactant veure com les **il·lustracions** elaborades fa més de trenta anys a través de l'observació de diversos infants, puguin veure's **reflectides** en les imatges recollides en els infants observats en l'**actualitat**. Aquest és un fet que confirma la següent afirmació de Pikler (2004), “...si disposa de l'espai suficient per fer-ho, l'infant podrà exercir les possibilitats motrius que corresponguin al seu nivell de desenvolupament...” (p. 17).

(Vegeu recull de similituds enregistrades a l'[Annex 5](#))

Altrament, a les enquestes, el 14,8% de les **participants**, opinaven que l'**autonomia** no sorgia naturalment dels infants, sinó que eren els **adults** els encarregats d'ensenyar-la i iniciar-la. D'altra banda, el 85,2% defensaven que sí que sorgeix de forma natural i només cal acompanyar-la. Així doncs, podem veure, que tot i la majoria tenir present la idea de l'**infant autònom i capaç**, encara un cert percentatge no ho té gaire en compte.

5.2.3 La persona que acompanya

El **rol de l'adult** i la seva **intervenció**, és un dels elements més importants a l'hora d'acompanyar i proporcionar situacions de **joc i moviment lliure** als infants. Tal com defensa Kliass (2023), “L'adult ha de buscar bones condicions per al desenvolupament dels infants i també ha de mirar de crear bones oportunitats perquè puguin experimentar amb el moviment i el joc.” (p. 16).

A l'**EBM La Casa dels Arbres**, es va poder observar una **actitud adulta** que reflectia aquestes paraules. Ja que, totes les **intervencions**, eren molt ajustades i anticipades, posant paraules, mirant als infants com a **ésser capaços** de participar i actuar per ells mateixos en les diverses tasques, posicionant-se a una banda i considerant a l'infant com a principal **protagonista** de les seves accions i necessitats. Com defensa Tardos (2016), oferint la possibilitat de **sentir la mirada adulta**, tot i no intervenir directament.

Tal com expressa Falk (2004), “...s'estableix una col·laboració en l'activitat entre l'infant i l'adult, un veritable diàleg, durant les atencions a través de la pell i dels moviments...” (p. 42)

A **La Casa dels Arbres**, a més **d'escoltar i acompanyar**, l'educadora referent també fa servir el cos per **comunicar-se** amb el grup, concretament fent servir alguns **signes bàsics**

en **Llengua de Signes**, per tal d'oferir la possibilitat als infants d'**expressar-se** tot i encara no poder parlar amb claredat. La gran majoria els utilitza amb fluïdesa per a transmetre allò que encara no pot dir amb paraules, demanar aigua, el xumet, anar a dormir o menjar entre d'altres. Fent **servir gestos clars**, senzills i comuns, s'eviten algunes frustracions, ja que les seves **necessitats** poden ser ateses ràpidament.

La major part de la informació envers descobrir quin és el **rol de l'adult** en l'actualitat, ha sorgit gràcies les **enquestes** realitzades. A través d'aquestes es pot extreure la idea, que la gran majoria de les **persones enquestades**, mostren coneixement i **consciència** envers l'**acompanyament del joc i el moviment lliure** amb infants de zero a tres anys.

Opinen en un 81,9%, que **el seu paper** es limita a acompanyar **sense interferir** en els processos individuals, defensant també així un 92,7%, que només cal **intervenir** quan sigui **estrictament necessari**.

Envers les **cures**, també sembla que la **mirada respectuosa** està present, ja que el 87,3% afirma que no subjecten ni forcen cap moviment durant el **canvi de bolquer**, tot i que només 33 persones defensen que acompanyen sempre les seves accions **anticipant amb paraules**, sent aquest un element essencial per autores com Falk (2004).

Així mateix, 51 persones considera l'**observació** com a un element **imprescindible** a l'hora d'acompanyar als infants, tot i que no podem saber, si com diu Mozés (2016), és un **hàbit regular** i permanent o **simplement ho duen a terme de manera puntual**.

Algunes persones, **comparteixen la seva pròpia postura** envers l'acompanyament, entre moltes altres frases relacionades, podem destacar les quatre següents:

→“L'acompanyament de l'adult ha de respectar el moment i ritme evolutiu de l'infant, així com els seus processos; això implica que no ens hem d'avançar a posicionar l'infant en una posició que encara no ha assolit per ell mateix.”

→“L'adult es un observador que intervé amb respecte només quan és molt necessari acompanyant sempre amb les seves paraules les accions dels infants.”

→“Observació, presència i acompanyament respectuos.”

→“L'adult present, donant seguretat a l'infant, animant, reafirmant, donant valor a qualsevol petit avenç.”

6. CONCLUSIONS

Gràcies a l'**estudi dut a terme** durant aquestes setmanes, es pot veure i comprendre la gran importància **d'oferir i respectar** les situacions de **joc i moviment lliure** a l'Escola Bressol, sent aquests una eina meravellosa per acompanyar i afavorir un **desenvolupament psicomotor** gradual i adient.

En primer lloc, amb l'ajut de les dades recollides, podem concloure que quan l'entorn ofereix **temps** i concep a l'**infant** com a un ésser capaç, aquest, pot desenvolupar-se a **nivell global**, seguint el seu **propri ritme**, podent mostrar i assolir infinitat de **destreses** motrius i manipulatives amb **autonomia** i total naturalitat.

També, gràcies a la recerca realitzada, es pot confirmar la necessitat d'unes **condicions** que depenen totalment de l'**actitud de l'adult**, com poden ser la presència, la intervenció ajustada, l'observació sistemàtica, i una mirada respectuosa que ens ajuda a veure les **capacitats infinites** que totes les nenes i nens posseeixen. Com bé resumeix una frase de Kliass (2023), "Si l'adult, en comptes de voler controlar o dirigir, observa, respecta, crea bones condicions de joc i moviment i dona via lliure a aquest impuls de l'infant, l'estarà ajudant a desenvolupar de manera òptima les seves capacitats." (p. 11).

D'altra banda, pel que fa al **nivell d'assoliment** que han tingut els **objectius plantejats inicialment** s'observen els següents resultats:

Pel que fa a l'objectiu **general** d'**analitzar la importància del joc i el moviment lliure per oferir un correcte acompanyament del desenvolupament psicomotor a l'Escola Bressol**, puc afirmar que amb l'àmplia **recerca bibliogràfica** s'ha **completat** totalment. Basant-me en el treball de diverses autores i autors, he pogut definir una **base de referència** on observar i entendre la gran importància de fer ús del **joc i el moviment lliure** dins les rutines de l'**Escola Bressol** com a **eina**, perquè així es pugui **acompanyar** el desenvolupament **psicomotor** individual de cada infant des d'una **perspectiva adulta** respectuosa envers les seves necessitats i inquietuds.

D'altra banda, respecte al primer objectiu **específic**, **determinar què impliquen el joc i el moviment lliure en el desenvolupament infantil**, també s'ha pogut **assolir** amb èxit. Primerament, gràcies a la **recerca bibliogràfica** de diversos llibres i articles, i després, gràcies a les **sessions d'observacions** realitzades a l'EBM La Casa dels Arbres, on s'ha pogut recollir informació real que **complementa i ratifica** la gran majoria de dades exposades al marc teòric.

Tot seguit, el segon objectiu **específic** estava pensat per **identificar quin és el paper de la persona adulta en el procés**. Pel que fa a aquest, també podem afirmar s'ha **assolit** per complet, gràcies a la **participació** de 55 mestres i educadores de diverses Escoles Bressol de la província de Barcelona. Les dades aportades han sigut **essencials** per valorar i entendre quina era la **visió general** d'un petit grup de professionals envers el **joc**, el **moviment lliure** i el **concepte d'infant**, tot a través de la seva pròpia **experiència**. Aquestes han sigut molt clares, mostrant en general un **alt nivell** de respecte envers l'acompanyament dels infants i la promoció del joc i el moviment lliure.

Finalment, el tercer i últim objectiu específic, basat a **definir com afavorir el correcte desenvolupament psicomotor a l'Escola Bressol**, s'ha **assolit** en gran part, ja que gràcies a l'anàlisi de les dades recollides, tant a les **observacions** com a les **enquestes**, i analitzant aquestes a través de les informacions que formen el marc teòric, s'ha pogut acotar quins són els **elements essencials** que defineixen quines són les **condicions** que dins de l'Escola Bressol, afavoreixen aquest correcte **desenvolupament psicomotor**. D'igual manera, opino que hagués estat molt **enriquidor** analitzar també altres Escoles bressol per tal de trobar **punts comuns o contraris** que ajudessin a acotar quines són les condicions d'una manera més concreta a la vegada que variada.

Per tant, tot i poder introduir certes **millores**, estic molt **satisfeta** amb la realització del treball i l'**assoliment** dels **objectius** plantejats.

6.1 Reflexió personal, una mirada enrere

Un cop finalitzat aquest treball, la **valoració general** que m'emporto d'aquests mesos d'elaboració i recerca és molt positiva i enriquidora. A nivell personal, realitzar aquest treball ha suposat un **gran repte**. Al febrer, tenia algunes idees sobre l'enfocament que volia donar-li, tenia molt clar que estaria enfocat a l'**etapa 0-3**, i volia investigar sobre **formes d'acompanyar** que donessin total **protagonisme a l'infant** i a les seves necessitats. Aquí va ser on va sorgir la **idea d'aprofundir sobre el joc i el moviment lliure**, per donar valor la idea de mirar i acompanyar l'estada a l'Escola Bressol a través d'una **concepció d'infant capaç i autònom**.

Vaig començar la recerca amb moltes ganes i **motivació**. Realment, comptava amb alguns **coneixements** sobre el tema, degut al meu petit **recorregut professional** i també al meu interès per aprendre del **món del 0-3** i el seu **acompanyament**.

Pel que fa a la realització del **marc teòric**, he gaudit moltíssim llegint i descobrint **articles i llibres** de diverses **autores** reconegudes per la seva mirada respectuosa envers la infància. M'agradaria **destacar** el llibre, *L'art de donar llibertat: com acompanyar el joc i el moviment dels infants*, de **Sonia Kliass**, que al mes de març va arribar a les meves mans per ampliar la visió sobre els conceptes de joc, moviment, infant i adult.

En el moment de plantejar la **recollida de dades**, vaig tenir clar que volia apropar-me a la vida de l'Escola Bressol Municipal **La Casa dels Arbres**, ja que vaig tenir la gran sort de treballar un temps allà, i per tant coneixia el seu **projecte** en profunditat, igual que la **mirada respectuosa** que totes les educadores mostren envers l'infant, el seu entorn i totes les seves capacitats. Ha sigut tot un plaer tornar per fer les **observacions** amb els nous **aprenentatges** adquirits a través de la **recerca** bibliogràfica.

Pel que fa a l'**enquesta**, un cop enviada a diverses **persones i escoles**, vaig rebre poques respostes, que posteriorment gràcies a l'ajuda d'algunes **amigues** i de la meva **tutora**, vaig aconseguir triplicar, tenint així una **mostra suficientment ampla** per analitzar i obtenir **resultats** més fonamentats i que reflectien millor la realitat d'algunes professionals del 0-3.

Una de les **tasques més difícils** a realitzar en aquest treball, ha sigut poder **analitzar les dades** de forma acurada i prou detallada, sense que sigui una lectura repetitiva o cansada de seguir. A més a més, personalment, considero que el **temps** ofert per tal d'elaborar el TFG és bastant **limitat**, poc més de tres mesos, crec que es queden justos per poder fer **recerques profundes** i dedicar el temps desitjat.

Així mateix, considero, que el tema del joc i el moviment lliure, així com tots els elements que l'envolten quan l'enfoquem a l'Escola Bressol, pot tenir **diverses perspectives i línies d'investigació** que poden ser molt **profitoses i enriquidores** per millorar l'acompanyament psicomotor dels infants, i m'hagués encantat **continuar investigant** i ampliant el contingut. (Vegeu noves línies de recerca plantejades a l'[Annex 6](#))

Respecte a les **tutories**, poder realitzar-les **setmanalment** i de forma **grupal** amb la resta de companyes i la tutora, m'ha facilitat portar tot el **treball** bastant al dia, resolent **dubtes** i compartint **avenços** que em **motivaven** a continuar endavant.

Per acabar, posant la **mirada en el futur** pròxim, crec que aquest **treball** m'ha ajudat a créixer tant **personalment** com **professionalment**, gràcies a l'adquisició de molts **conceptes i elements** nous, que estic segura, em serviran per poder **acompanyar** a la infància des d'una **mirada més fonamentada i respectuosa**.

7. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Arnaiz, V. (1985). *L'Activitat psicomotriu a l'escola-bressol*. Universitat de Barcelona.

Beneito, N. (2007). Todo empieza por la espalda. *Pikler-Lóczy Euskal Herriko elkartea*.

https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/noemi_beneito_todo_empieza_por_la_espalda.pdf

Beneito, N. (2011). Un trabajo en equipo. El acompañamiento del desarrollo. *Pikler-Lóczy Euskal Herriko elkartea*.

https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/noemi_beneito_un_trabajo_de_equipo_el_acompanamiento_del_desarrollo.pdf

Bisquerra, R. (2009). *Metodología de la investigación educativa*. La Muralla, S.A.

Cabezuelo, G., i Frontera, P. (2016). *El desarrollo psicomotor: desde la infancia hasta la adolescencia*. Narcea.

Chokler, M. (s.d). Cómo se juega el niño cuando juega : las raíces de la actividad lúdica.

Euskal Herriko Pikler-Lóczy Sarea.

<https://www.redpikleruruguay.com.uy/docs/como-se-juega-el-nino-cuando-juega.pdf>

Chokler, M. (2010). El concepte d'autonomia en la primera infància: coherència entre teoria i pràctica. *Pikler-Lóczy Euskal Herriko elkartea*.

https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/myrtha_chokler_el_concepto_de_autonomia_en_el_des_infantil.pdf

- Díaz, L. (2011). La observación. *Textos de apoyo didáctico. Facultad de Psicología, UNAM.*
https://www.psicologia.unam.mx/documentos/pdf/publicaciones/La_observacion_Lidia_Diaz_Sanjuan_Texto_Apoyo_Didactico_Metodo_Clinico_3_Sem.pdf
- Falk, J. (1997). *Mirar al niño : la escala de desarrollo del Instituto Pikler (Lóczy).* Ariana.
- Falk, J. (2004). Quan toquem el cos del nadó. A: Falk, J. (ed.) *La Conquesta de l'autonomia (39-51).* Associació de mestres Rosa Sensat.
- Gamundi, A., Rieres, M., i Zaragoza, C. (2022). Intervenció en el desenvolupament motriu. *IOC. Desenvolupament cognitiu i motriu.*
https://ioc.xtec.cat/materials/FP/Recursos/fp_edi_mo6_/web/fp_edi_mo6_htmlindex/media/fp_edi_mo6_u2_pdfindex.pdf
- Godall, T. (2016). Movimiento libre y entornos óptimos : Reflexiones a partir de un estudio con bebés. *RELAdEI 5.3. Monográfico Pikler Lóczy, 79-90.*
https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/teresa_godall_movimiento_libre_y_entornos_optimos_reflexiones_a_partir_de_un_estudio_con_bebes.pdf
- Herrán, E. (2013). La Educación Pikler-Lóczy : cuando educar empieza por cuidar. *RELAdEI, 2 (3), 37-56.*
https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/elena_herran_cuando_educar_empieza_por_cuidar.pdf
- Justo, E. (2014). *Desarrollo psicomotor en educación infantil : bases para la intervención en psicomotricidad.* Universidad de Almería.

Kálló, É. i Balog, G. (2013). *Los orígenes del juego libre*. Magyarországi Pikler-Lóczy Társaság

Kliass, S. (2010). El movimiento del niño. *Pikler-Lóczy Euskal Herriko elkartea*.

https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/sonia_kliass_el_movimiento_del_nino.pdf

Kliass, S. (2023). *L'art de donar llibertat : com acompanyar el joc i el moviment dels infants*. Ing Edicions.

Le Boulch, J. (1997). *El movimiento en el desarrollo de la persona*. Paidotribo

Mozés, E. (2016). La observación en la Pedagogía Pikler. *RELAdEI 5.3, Monográfico Pikler Lóczy*. 27-35.

https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/eszter_mozes_la_observacion_en_la_pedagogia_pikler.pdf

Òdena, P (2023) Emmi Pikler i l'educació dels infants. *Revista In-fàn-cia: educar de 0 a 6 anys*, 250, 12-17.

Pérez, R. (2015). *Movimiento libre y actividad autónoma. ¿Qué implican?*. Teta-à-Porter.

<https://tetaaporter.com/2015/10/05/movimiento-libre-y-actividad-autonoma-que-implican/>

Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea.

- Pikler, E. (2004). Importància del moviment en el desenvolupament de la persona : iniciativa i competència. A: Falk, J. (ed.) *La Conquesta de l'autonomia (9-20)*. Associació de mestres Rosa Sensat.
- Quintela, J. (s.d). Fases del desarrollo motor y postural autónomo. *Pikler-Lóczy Euskal Herriko elkartea*.
https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/juanjo_quintela_segui_miento_del_desarrollo_motor_guia_y_registro.pdf
- Szóke, A. (2016). Autónomo, pero no abandonado a su suerte : el apoyo de la actividad autónoma en la escuela infantil 0-3. *RELAdEI 5.3*,. 41-46.
https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/andrea_szoke_autonomo_pero_no_abandonado_a_su_suerte_el_apoyo_de_la_actividad_autonoma_en_la_escuela_infantil_0-3_reladei_volumen_5.3_septiembre_2016.pdf
- Tardos, A. (2004). Les atencions corporals a Lóczy. A: Falk, J. (ed.) *La Conquesta de l'autonomia (51-65)*. Associació de mestres Rosa Sensat.
- Tardos, A. (2016). La observación del bebé por parte de su madre o sustituto : efectos en sus propias actitudes y en la imagen que se forman del niño. *RELAdEI 5.3. Monográfico Pikler Lóczy*, 21-26.
https://www.piklerloczy.org/sites/default/files/documentos/anna_tardos_la_observacion_del_bebe_por_parte_de_su_madre_o_sustituto_efectos_en_sus_propias_actitudes_y_en_la_imagen_que_se_forman_del_nino_reladei_volumen_5.3_septiembre_2016.pdf
- Vilaró, A. (2023) Conversa amb Sonia Kliass : “El joc és moviment”. *Revista In-fàn-cia: educar de 0 a 6 anys*, 251, 30-33.

ANNEXOS

• Annex 1 : Taules fases del desenvolupament motor i postural segons Emmi Pikler.

Fase 1 - Sense mobilitat en posició decúbit dorsal, aconsegueix de manera voluntària, col·locar el cos de costat i mantenir la postura, per tronar de nou a decúbit dorsal.

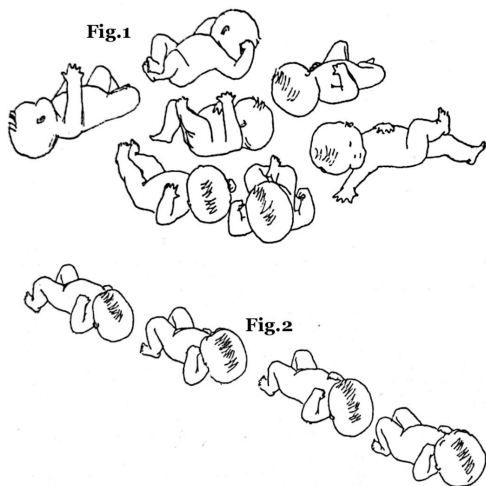
Característiques generals - Moviments de cames, braços i tronc, amb flexió, extensió i sacsejades variades, juntament amb rotació del cap. Quan hi ha més control apareix la direccionalitat

Període d'aparició aproximat - Entre els 3 i els 7 mesos.

Esquema I - Decúbit dorsal

→**Fig.1** Moviments variats del tronc i les extremitats.

→**Fig.2** Fa força amb els peus, es mou i desplaça de forma involuntària.

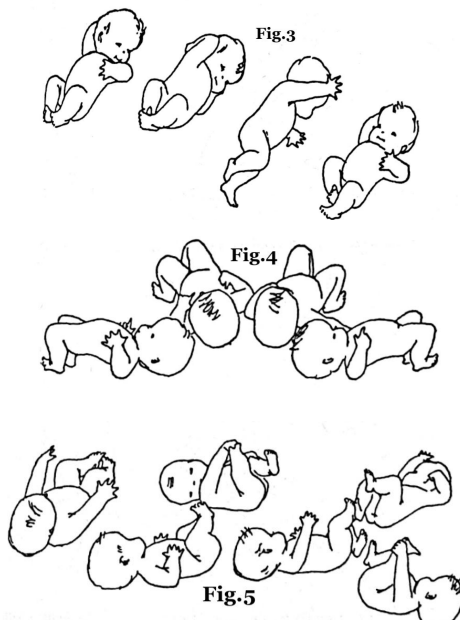
Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 142.

Esquema II - Decúbit dorsal

→**Fig.3** Es col·loca de costat, i torna a la posició dorsal.

→**Fig.4** Amb l'esquena a terra, pot canviar de direcció amb els peus i fer girs 360°

→**Fig.5** Eleva i aixeca, mantenint l'esquena a terra, les extremitats del cos.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 143.

Fase 2 - Gira boca terrosa.

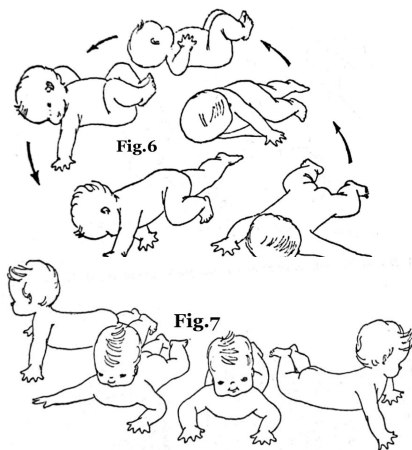
Característiques generals - El cap és l'encarregat d'inciar la rotació, seguit dels braços, del tronc i les cames. Són necessaris diversos intents i un gran esforç. És normal que les primeres vegades un braç quedi atrapat sota la panxa.

Període d'aparició aproximat - Entre els 4 i els 8 mesos.

Esquema III - Decúbit ventral

→**fig.6** Pasar de decúbit dorsal a decúbit ventral.

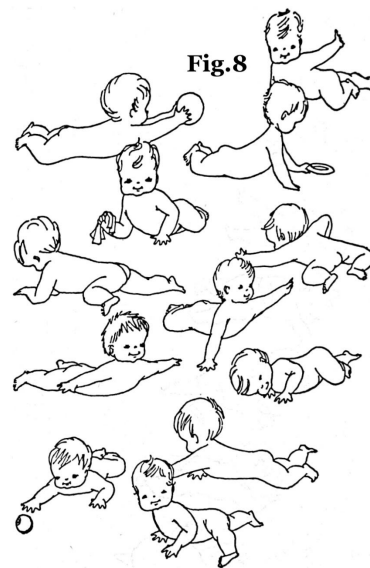
→**fig.7** Des de posició ventral, posa les mans a terra, es desplaça i pot canviar de direcció.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 144.

Esquema IV - Decúbit ventral

→**fig.8** Es manté en posició ventral i manipula objectes amb les mans.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 145.

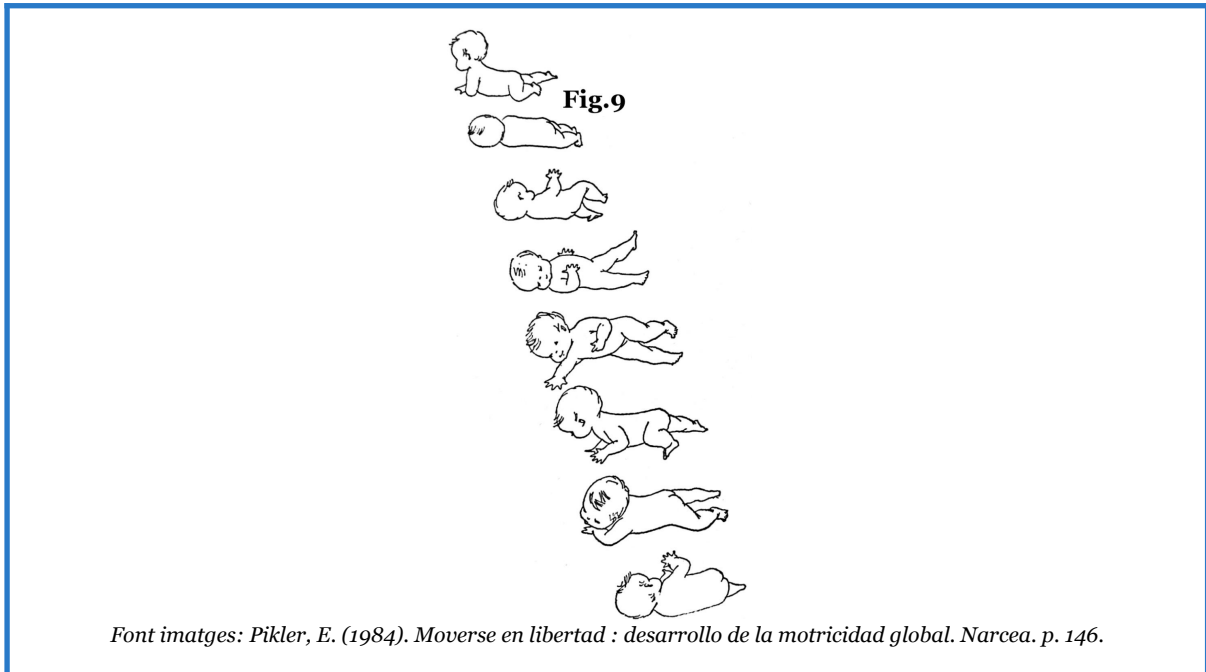
Fase 3 - De posició dorsal a ventral, i de ventral a dorsal.

Característiques generals - Es donen girs de forma repetida i desplaçaments rodants. Gràcies aquesta acció poden arribar als objectes i a les persones del seu voltant. És una fase essencial per al futur desenvolupament de la lateralitat i ubicació espacial.

Període d'aparició aproximat - Entre els 4 i els 10 mesos.

Esquema V - Girs

→**fig.9** Pasa de la posició decúbit dorsal a decúbit ventral, per tornar a decúbit dorsal. Gira de forma repetida, i aconsegueix realitzar el desplaçaments de llarga distància.

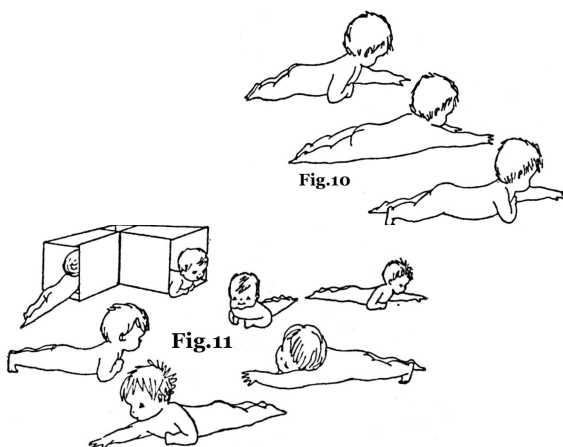
Fase 4 - Reptació.

Característiques generals - Pot desplaçar-se amb major rapidesa i agilitat. Comença a tenir una millor coordinació, i es mostra també en posició estirada semi-assegut.

Període d'aparició aproximat - Entre els 7 i els 13 mesos.

Esquema VI- Reptar

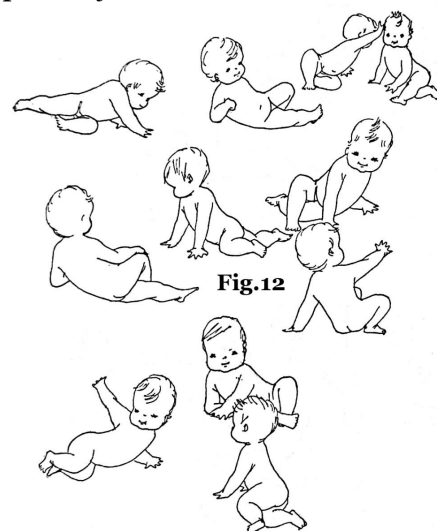
→**fig.10 i 11** Es desplaça fent servir els colzes i l'abantbraç, de forma simultànea o alternada i pot retrocedir fent servir les mans.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 147.

Esquema VII - Reptar

→**fig.12** Es manté en posició ventral i manipula objectes amb les mans.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 148.

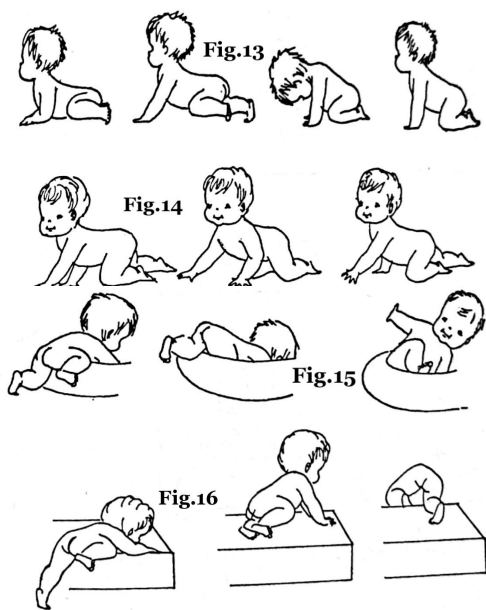
Fase 5 - Gateig.

Característiques generals - Pot desplaçar-se amb major rapidesa i agilitat. Comença a tenir una millor coordinació, i es mostra també en posició estirada semi-assegut.

Període d'aparició aproximat - Entre els 8 i els 16 mesos.

Esquema VIII- Gatejar.

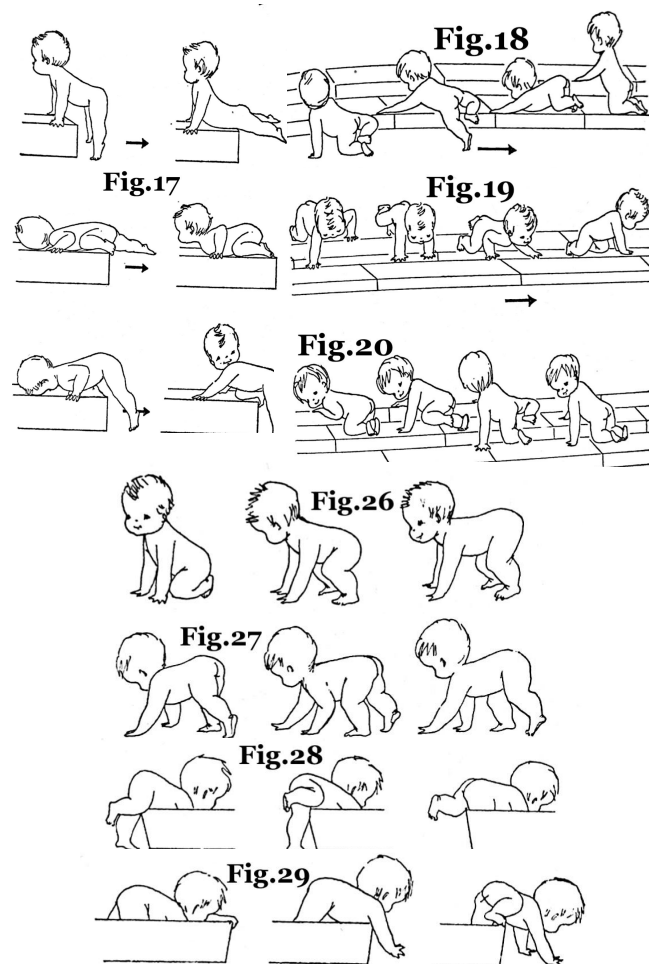
- fig.13** S'aixeca només subjectant-se en les mans i els genolls
- fig.14** Gateja sobre els genolls.
- fig.15 i 16** Puja i baixa de petites superfícies de diverses formes, fent servir peus, mans i l'abdomen.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 149.

Esquema IX, X i XIII- Gatejar

- fig.17** Trepa i baixa, manté les cames estirades i s'aguanta amb la punta dels peus.
- fig.18, 19 i 20** Gateja, puja i baixa per diverses superfícies i desnivells.
- fig.26, 27 i 28** S'aixeca i gateja sobre els peus, es desplaça entra i surt.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 150, 151 i 154.

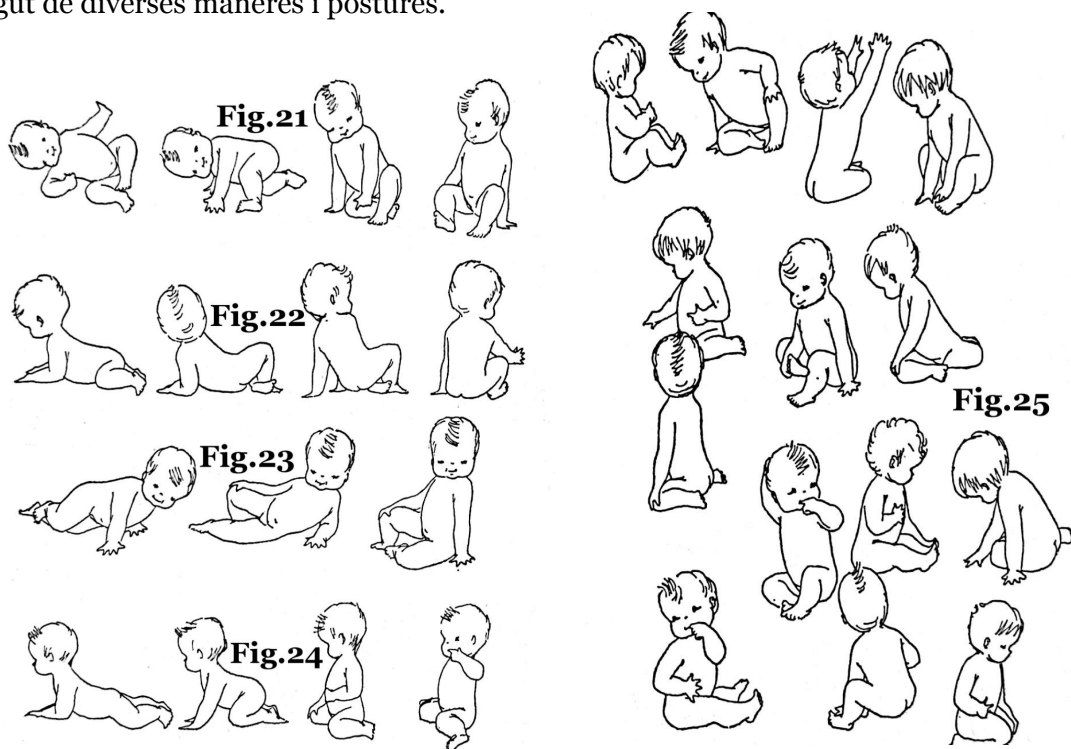
Fase 6 - Seure.

Característiques generals - S'asseu per ell mateix, i el seu pes descansa sobre els glutis i els isquions amb el tronc vertical, sense suport de les mans. S'aconsegueix a partir de la postura "semiassegut" o "de genolls".

Període d'aparició aproximat - Entre els 9 i els 16 mesos.

Esquema XI i XII - Seure.

→**fig.21, 22, 23, 24 i 25** S'asseu i es manté assegut. Pot arribar a seure i mantenir-se assegut de diverses maneres i postures.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 152 i 153.

Fase 7 - S'agenolla.

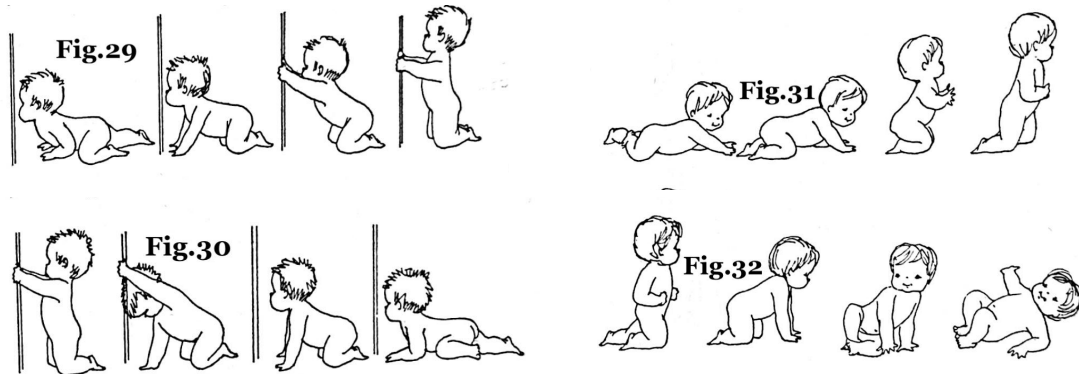
Característiques generals - El seu pes recau únicament sobre un o els dos genolls. En aquesta postura s'observen desplaçaments, i poden seure o gatejar fàcilment. També, permet organitzar la posterior verticalitat.

Període d'aparició aproximat - Entre els 9 i els 15 mesos.

Esquema XIV- Agenollar-se.

→**fig.29 i 30** S'agenolla, es manté en aquesta posició i torna a terra subjectant-se amb les mans.

→**fig.31 i 32** S'agenolla sense suport, es manté i es pot desplaçar agenollat.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 155.

Fase 8 - Es posa dret.

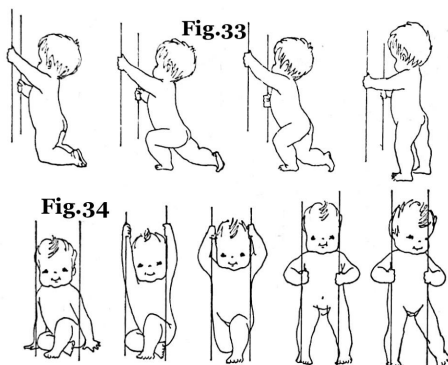
Característiques generals - Agenollat, Busca suport amb les mans a una paret, moble o persona adulta, i intenta posar-se dret. Els primers desplaçaments en aquesta postura són cap als costats, ja que ha de mantenir les mans col·locades.

Període d'aparició aproximat - Entre els 9 i els 16 mesos.

Esquema XV i XVI - Dret.

→**fig.33, 34 i 35** Es posa dret subjectant-se, de diverses formes començant a terra.

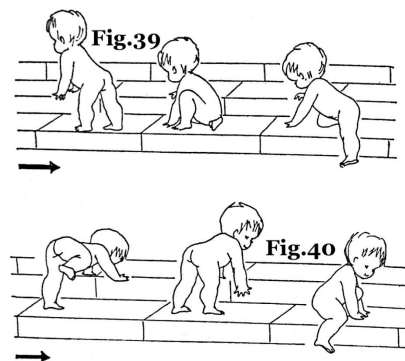
→**fig.36, 37 i 38** Després de mantenir-se dret subjectant-se, torna a terra de diverses formes .

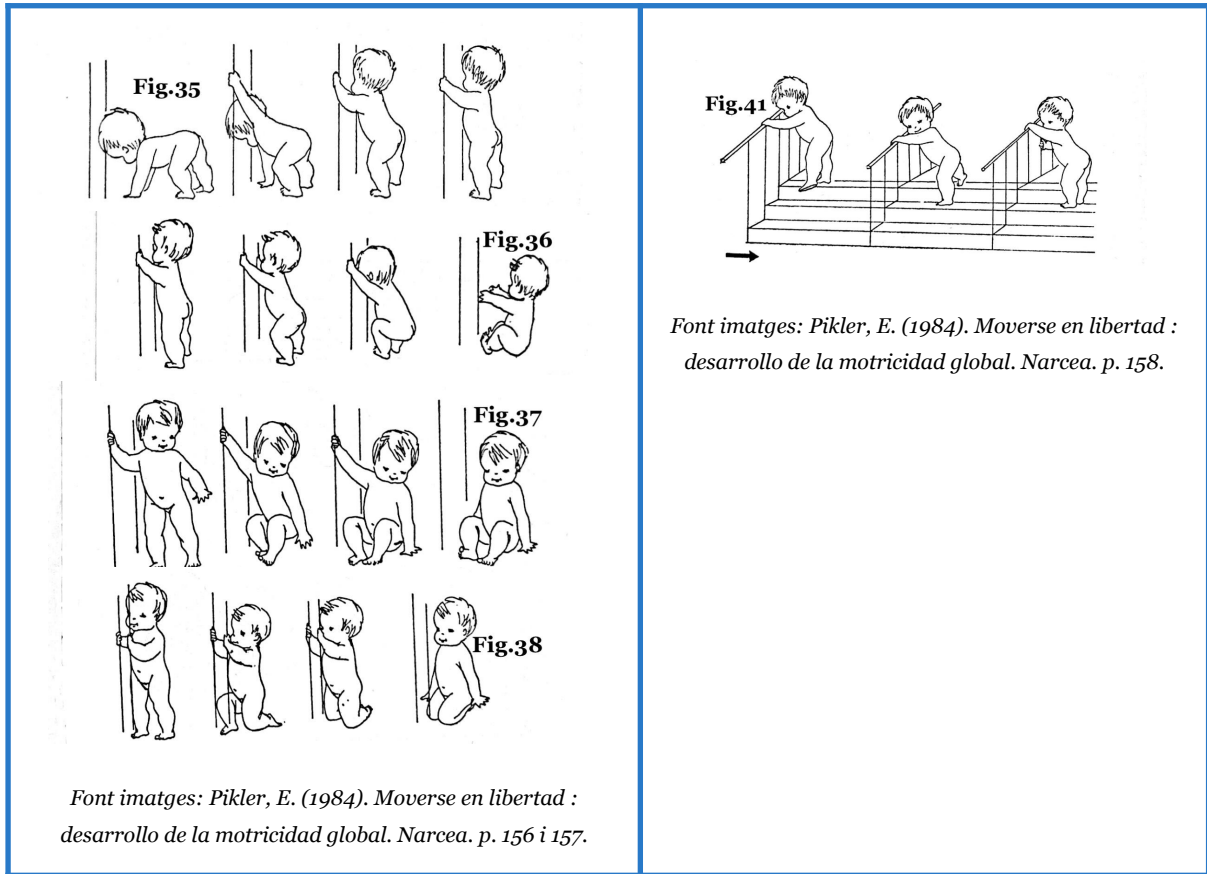

Esquema XVII i XVIII- Dret.

→**fig.39 i 40** Es posa dret subjectant-se, i dona algunes passes, però encara utilitza el gateig.

→**fig.41** Baixa escales subjectant-se.

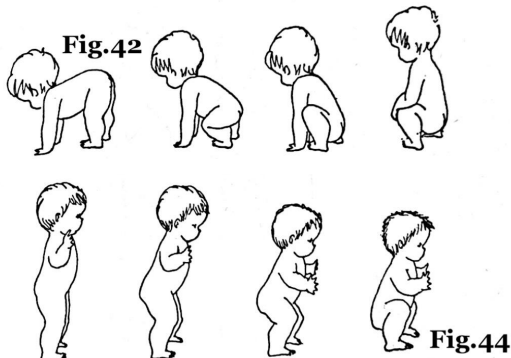
Fase 9 - Comença a caminar sense subjectar-se

Característiques generals - Comença a retirar els suports i prova a caminar sense subjectar-se. Els braços, normalment, s'observen separats del cos per millorar l'equilibri.

Període d'aparició aproximat - Entre els 12 i els 21 mesos.

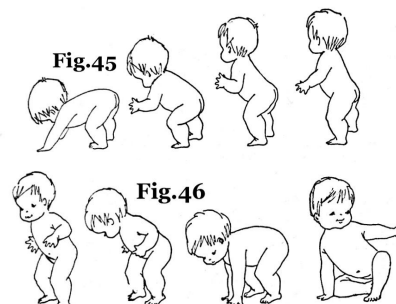
Esquema XVIII - Comença a caminar

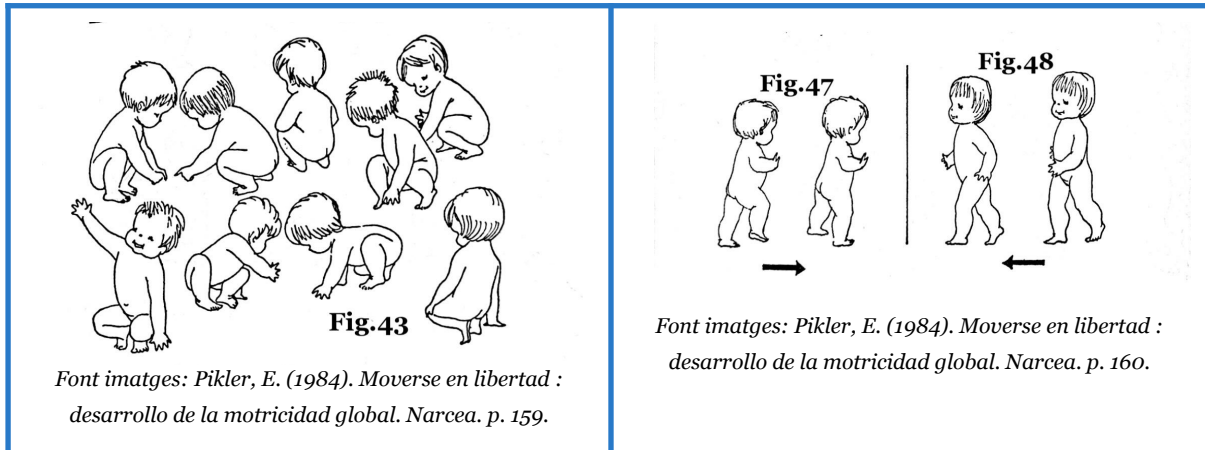
→**fig.42, 43 i 44** Es manté a la gatxoneta, es posa dret i no necessita un suport per fer-ho. Encara no sap caminar. Pot arribar a aquesta postura de diverses maneres.

Esquema XIX - Comença a Caminar

→**fig.45 i 46** Es posa dret sense subjectant-se, i després torna a terra.
→**fig.47** Dona les primeres passes sense suport
→**fig.48** Inicia la marxa

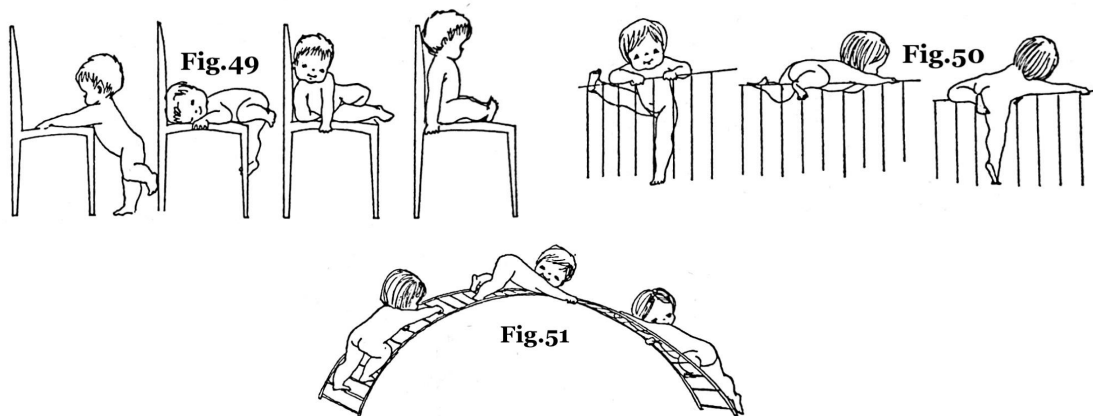
Fase 10 - L'infant camina

Característiques generals - Es desplaça sense cap tipus de suport, coordinat tot el seu cos. Representa un gran salt en el seu desenvolupament. És una acció lligada a processos i organitzacions maduratius, funcionals i psicològics.

Període d'aparició aproximat - Entre els 13 i els 21 mesos.

Esquema XX- Caminar.

→**fig.49, 50 i 51** Quan ja camina sense suport i controla millora els seus moviments, es poden observar diversos moviments més especials.

Font imatges: Pikler, E. (1984). *Moverse en libertad : desarrollo de la motricidad global*. Narcea. p. 161.

Taules d'elaboració pròpia amb informació de Pikler (1984) i Quintela (s.d)

[↑ Tornar al punt \(pàg 7\) ↑](#)

• Annex 2 : Registre d'observació elaborat.

DADES BÀSIQUES INDIVIDUALS DELS INFANTS OBSERVATS							
Infant	M	I	P	S	A	V	E
Edat (mesos)	24 mesos (Retenció S.D)	15 mesos	15 mesos	12 mesos	12 mesos	12 mesos	12 mesos

CARACTERÍSTIQUES GENERALS DEL GRUP
El grup observat està format per ___ infants d'entre ___ i ___ mesos.
a)→Com és l'espai físic on es troben?
b)→ Com es desplacen?
b)→ Com es distribueixen per l'espai disponible de l'estança?
c)→ Com fan servir majoritàriament el seu cos?
d)→Quin tipus de materials tenen al seu abast, i com els utilitzen majoritàriament?
e)→ Com és la relació amb l'educadora de referència?
f)→ Quina és l'actitud i el tipus intervenció mostrada per l'educadora?
e)→ Com es distribueixen el temps i les rutines?

[↑ Tornar al punt \(Pàg 18-19\) ↑](#)

• Annex 3 : Seqüències de moviment a l'EBM La Casa dels Arbres.

Seqüència 1: Es pot observar a la M, de 24 mesos, desplaçant-se reptant per l'àrea exterior de l'estança. Es pot veure l'ús dels braços, sobretot els colzes i l'avantbraç, així com dels peus i els genolls per poder avançar.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 2: Es pot observar a l'A, de 12 mesos, desplaçant-se gatejant sobre els genolls a l'àrea exterior de l'estança. Mostra coordinació entre les dues parts del cos, alternant els peus i les mans dreta i esquerra.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 3: Es pot observar a la V, de 12 mesos, desplaçant-se fent passes de manera paral·lela gràcies al suport d'una barana de fusta que es troba a l'àrea exterior de l'estança. Fa servir la coordinació de peus i mans, prenent atenció a la seva posició en tot moment.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

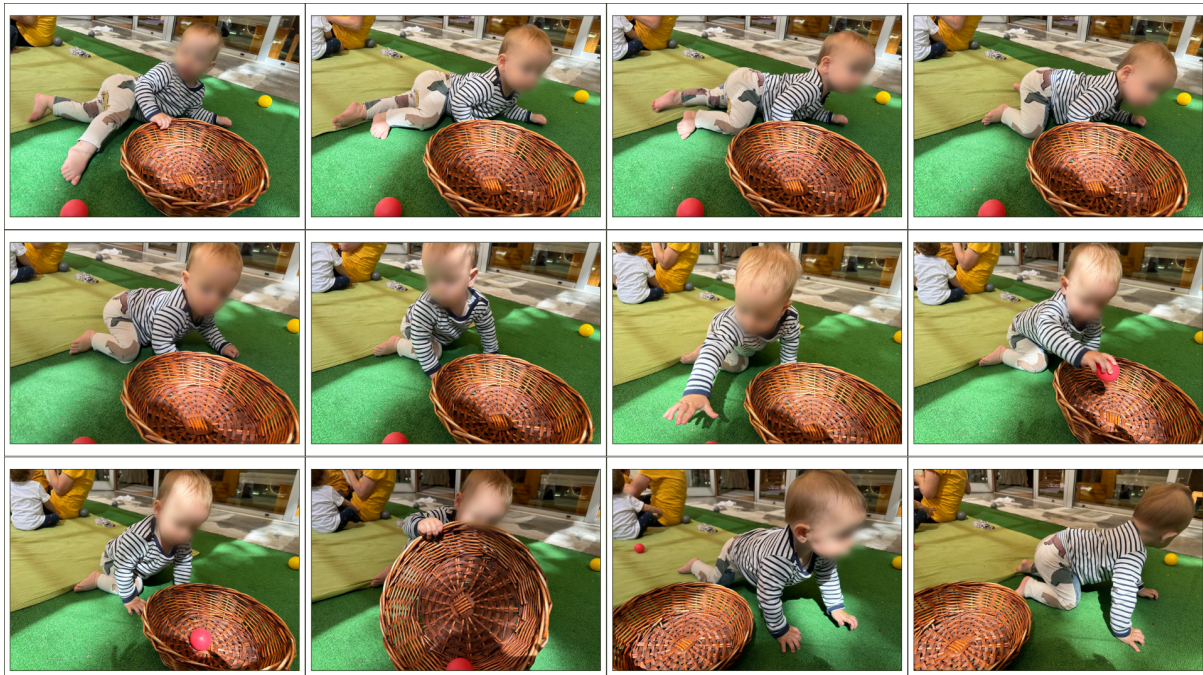
Seqüència 4: Es pot observar al P, de 15 mesos, pujant i baixant per sobre d'una estructura de fusta en forma d'esglaó, que es troba a l'àrea exterior de l'estança.

Fa servir principalment l'abdomen, la mà esquerra, l'avantbraç, els genolls i els peus per desplaçar-se. Cal destacar que durant tot el desplaçament porta una llauna a la mà dreta, que no deixa anar en cap moment.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 6: Es pot observar al S, de 12 mesos, estirat de costat a l'àrea exterior de l'estança. Just al davant té una cistella buida i una pilota que crida la seva atenció. Gira fins a col·locar-se en posició ventral per poder aixecar-se fent servir les mans, els genolls i els peus. Tot seguit, pot adoptar una postura semiasseguda, que li permet agafar la pilota, que fica dins el cistell. En girar-lo la pilota cau, i ell es desplaça gatejant amb els genolls per anar a buscar-la.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 7: Es pot observar a l'E, de 12 mesos, subjectant-se amb una mà a una tanca de l'àrea exterior de l'estança, mentre manté el peu dret i el genoll esquerre a terra. Deixa anar la mà per iniciar el gateig amb els genolls i les mans, alternant-los.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 8: Es pot observar a l'A, de 12 mesos, pujant a una superfície baixa de vímet que es troba a l'àrea interior de l'estança, fent servir principalment els genolls i les mans. Un cop a sobre, en posició semiassegut, se subjecta al vidre amb les dues mans i fa força amb les cames per col·locar-se dret i mirar per la finestra. Cal destacar que tot i mantenir-se en equilibri estàtic amb els dos peus, no deixa anar les mans en cap moment.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 9: Es pot observar a la V, de 12 mesos, situada al davant de la pica, a l'àrea interior de l'estança. Arriba gatejant i amb l'ajuda de la mà dreta es col·loca dreta, subjectant-se posteriorment amb les dues mans a la pica. En certs moments deixa anar alguna de les mans per posar-la sota l'aixeta i tocar si surt aigua. Tanmateix, agafada amb les mans, s'ajup i tornar a aixecar-se. Durant aquest procés es pot veure també com s'aguenta fent servir els dits i la punta dels peus.

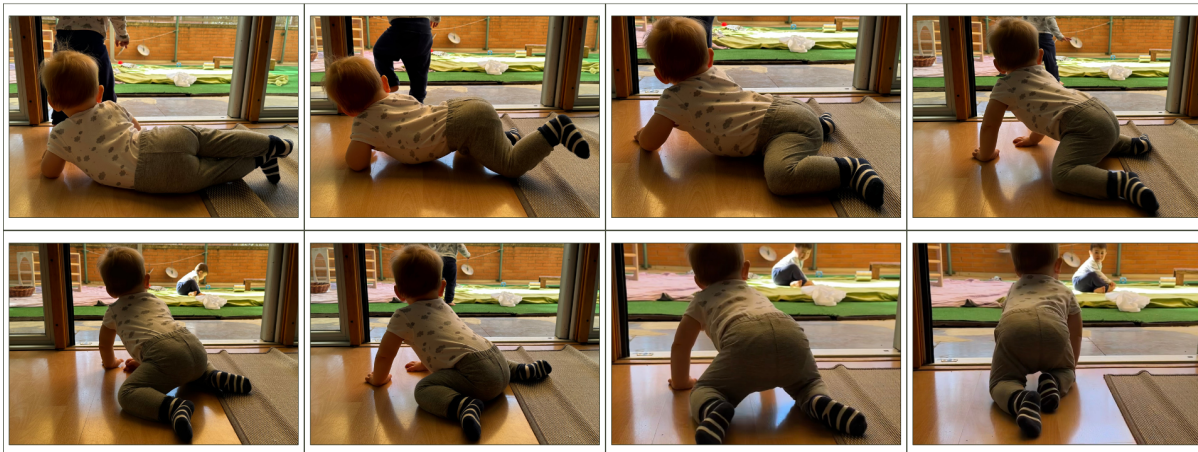
Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 10: Es pot observar al P, de 15 mesos, just a sobre de la rampa de l'escala triangular Pikler situada a l'interior de l'estança. Puja fent servir com a suport principal les dues mans i els peus, de forma alterna. En arribar a dalt, gira i seua, per baixar assegut fent servir com a impuls els peus i les cames i únicament la mà esquerra com a suport.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 11: Es pot observar al S, de 12 mesos, des del darrere, es veu estirat de costat dins l'estança. Fent servir l'avantbraç i els genolls, s'incorpora per poder ajustar la seva postura per iniciar el gateig amb els genolls i sortir a l'espai exterior. Cal destacar que mostra moviments bastant rígids, alternant de manera limitada les dues parts del cos.

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

Seqüència 12: Es pot observar a la V, de 12 mesos, intentant sortir de l'interior d'un calaix de fusta. Està subjectada amb les mans, i manté la punta dels peus fent contacte amb el terra, mentre seu a la vora del calaix. En sortir, s'ajup a terra per agafar i manipular una ampolla sensorial, mantenint la postura de genolls.

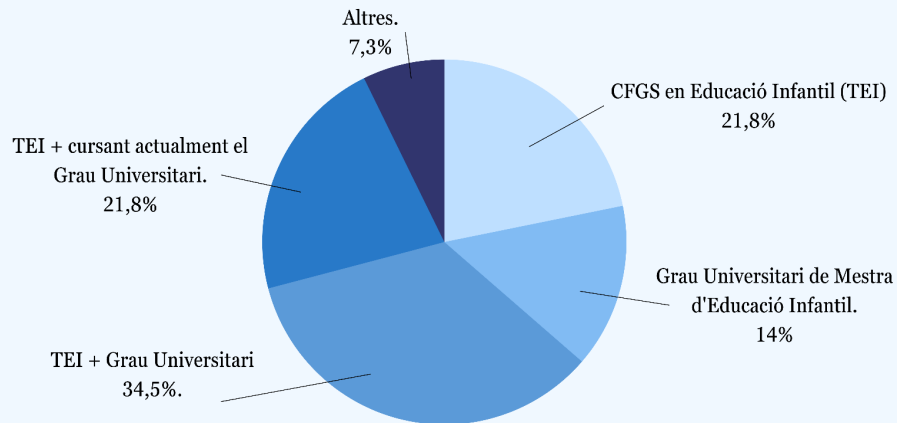

Font: Elaboració pròpia a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres

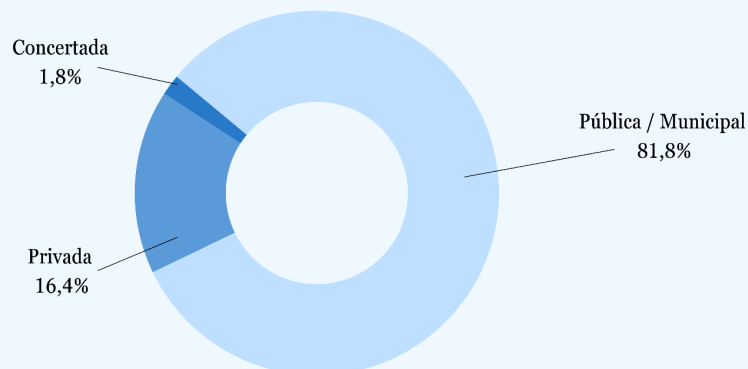
[↑ Tornar al punt \(Pàg 19\) ↑](#)

• Annex 4 : Gràfiques resultants de les enquestes

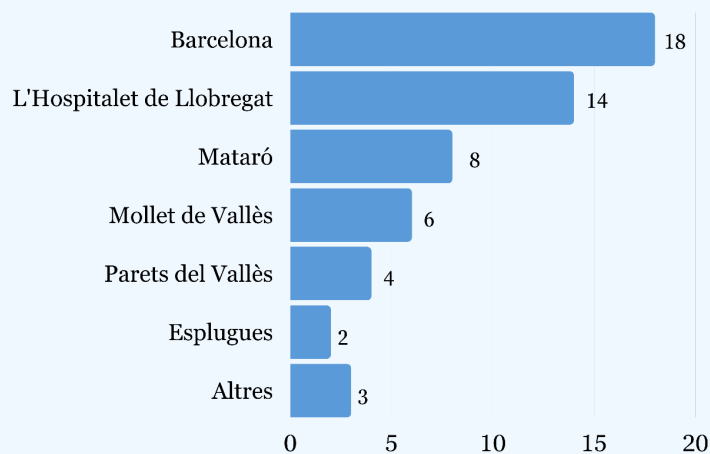
Pregunta 1 - Quina formació tens?

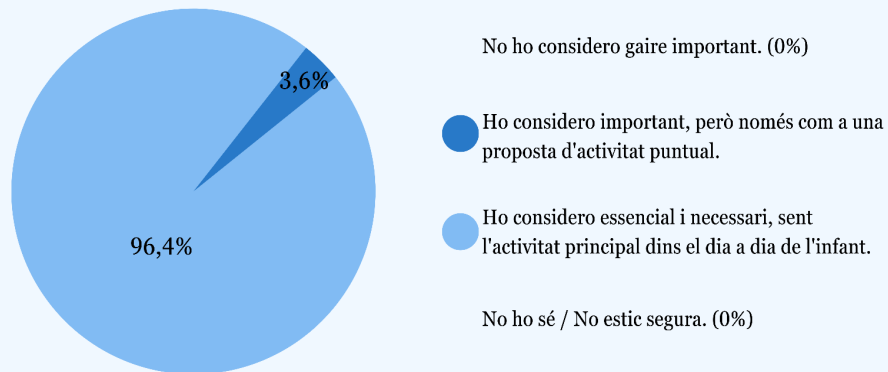
Pregunta 2 - Quina és la titularitat de l'Escola Bressol on treballes?

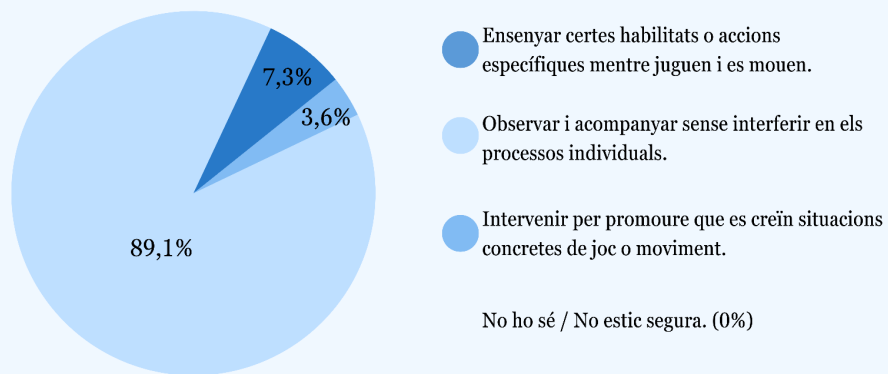
Pregunta 3 - A quina ciutat es troba l'escola?

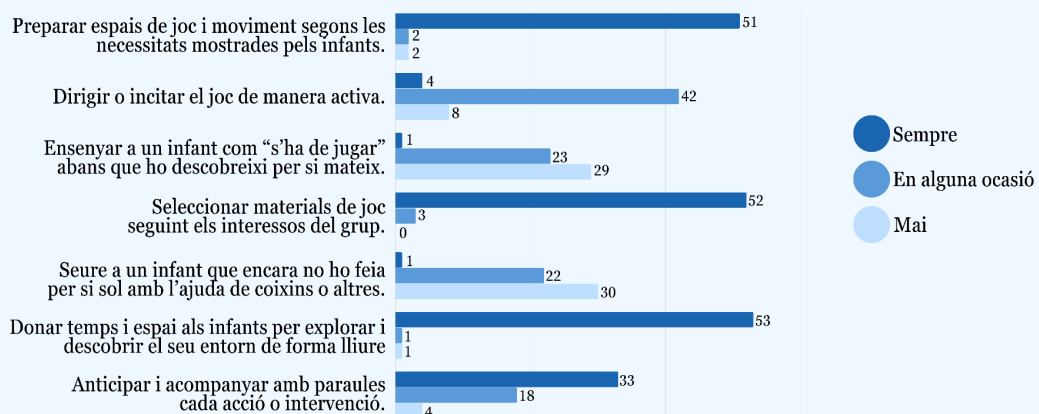
Pregunta 4 - Com valoreu la importància del joc i el moviment lliure en l'etapa 0-3?

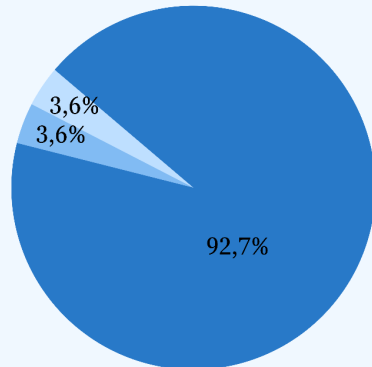
Pregunta 5 - Quin consideres que és el paper de la persona adulta durant les estones de joc i moviment dels infants?

Pregunta 6 - Marca la freqüència amb la qual realitzes o recordes haver realitzat les següents accions durant l'acompanyament d'un grup 0-3 anys:

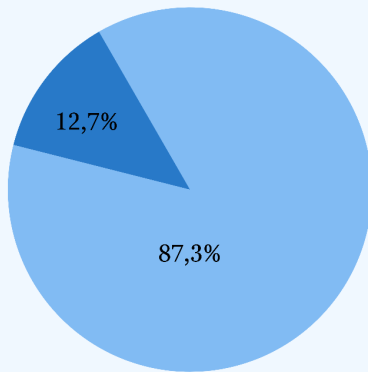

Pregunta 7 - Creus que la persona adulta, ha d'intervenir durant el joc i el moviment lliure dels infants?

- Sí, ha de ser una figura activa, juntament amb els infants, que promogui i orienti el joc.
- No, sempre ha de ser totalment neutral i mantenir-se al marge
- Sí, però amb respecte i només quan sigui estrictament necessari.
- No ho sé / No estic segura. (0%)

Pregunta 8 - Amb quina postura acompanyes normalment el canvi de bolquer a infants que ja es mantenen drets amb estabilitat?

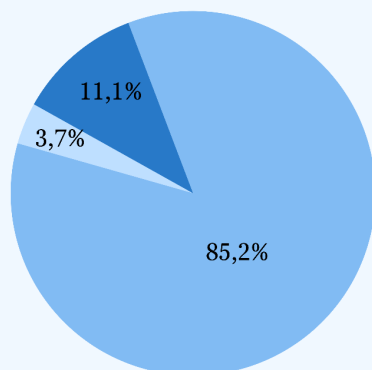

- Opció 1 - Sempre estirats, subjectant peus i cames per poder netejar.

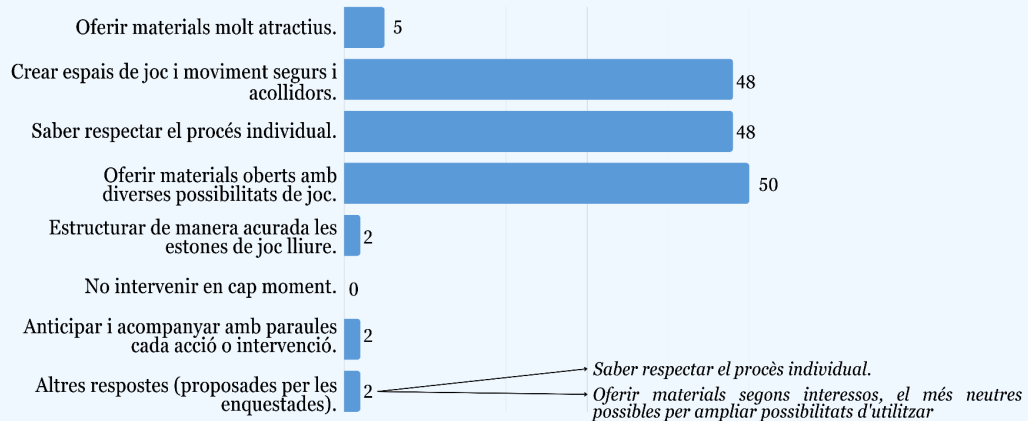
- Opció 2 - Drets o estirats, sense subjectar forçadament cap part del cos a l'hora de netejar.

Pregunta 9 - Com entens el concepte d'autonomia?

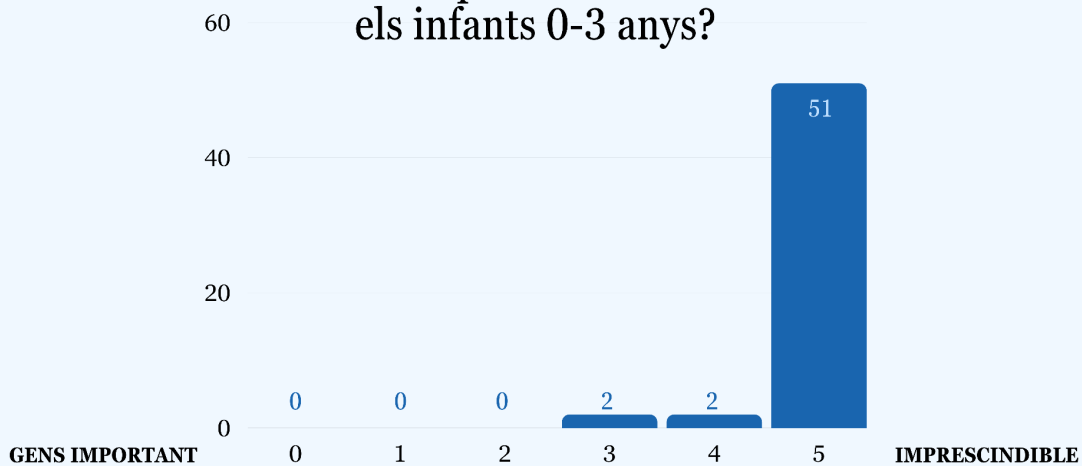

- L'autonomia dels infants és un aspecte que es pot ensenyar i entrenar.
- L'autonomia sorgeix de forma natural, només cal reconèixer-la i acompanyar-la.
- L'autonomia cal que sigui promoguda i iniciada per una persona adulta.

Pregunta 10 - Selecciona quins són per a tu els 3 elements més importants a l'hora d'acompanyar el joc i el moviment lliure:

Pregunta 11 - Del 0 al 5, quant d'important és per a tu l'observació en la quotidianitat del dia a dia amb els infants 0-3 anys?

Pregunta 12 - Per acabar, m'ajudaria molt que compartissis amb mi, en una petita frase, que és el que consideres més important a l'hora d'acompanyar el desenvolupament psicomotor dels infants dels 0 als 3 anys:

Per a mi, el més importat és poder respectar el ritme individual i proporcionar espais que acompanyin el joc i el moviment lliure, segons les necessitats del grup d'infants.

El mestre deixa jugar i juga

Fomentar-lo des d'una perspectiva molt oberta que permeti l'infant desenvolupar el moviment de manera lliure i en funció de les seves possibilitats

Respectar la seva evolució motriu

Respectar el ritme d'aprenentatge i autonomia de cada infant.

Crear espais que ajudin a promoure el moviment lliure de l'infant i que li creï algun repte

Respectar els processos individuals

Cada infant té el seu propi ritme de desenvolupament i, com a educadores, hem de ser respectar aquest ritme, ser conscients de les necessitats de cada un dels infants i tractar d'acompanyar-los de la millor manera possible.

És necessari el TEMPS, sense aquest, no hi ha respecte ni acompanyament a l'infant

A un infant cal observar, proposar, i acompanyar, però mai fer un moviment que per si mateix no pugui fer, el que aprèn per si mateix enriqueix molt més

És per mitjà del moviment, que adquireixen confiança i seguretat en si mateixos

Acompanyament amb respecte pel moviment del infant estant propera i disponible per donar seguretat i complicitat a nivell afectiu

Respectar el ritme i el procés de cada infant.

Confiança, respecte, acompanyament i temps

Donar seguretat

Fer propostes atractives i de la vida quotidiana

Per mi és molt important observar als infants, reconèixer en quin moment maduratiu es troben i oferir-los allò que necessiten amb un bon acompanyament.

Respecte i paciència

Ets el seu referent en molts àmbits, però també has de deixar que descobreixin per si sols el món, que provin i permetre'ls que s'equivoquin i caiguin (sempre vetllant per l'infant).

Cada nen/a té el seu ritme, i com a educadores hem de respectar i no presionar per a que vagin al mateix ritme que els demes. Però si que els podem ajudar i acompanyar en certs aspectes per a que l'aprenentatge els hi sigui comode i motivador. Tenim la sort de poder veure i compartir l'evolució dels infants en aquest aspecte i en tots els altres.
I això és una sort que a mi personalment m'omple el cor.

És la base per descobrir el món.

Estar de manera present, disponible oferint seguretat als infants.

Mirar allò que aconseguixen i no allò que no són capaços de fer

Infant protagonista del seu aprenentatge

L'adult present, donant seguretat a l'infant, animant, reafirmant, dinant valor a qualsevol petit avenç

Tenir en compte en moment evolutiu dels infants per oferir materias, espais, propostes...q els hi permetin desplegar les seves possibilitats i superar petits reptes

Ser respectuosa, però activa, atenta i disponible.

Seguir el ritme dels infants i estar present per acompanyar-los

Confiar i posar en valor el seu procés de descoberta personal

Respecte

Acompanyar de forma respectuosa i tindre en compte el ritme de l'infant

Respectar el ritme de desenvolupament motriu de cada infant, sense forçar-lo a fer cap postura a la qual per si sol no sabria arribar ni sortir d'aquesta.

Acompanyar de forma respectuosa i tindre en compte el ritme de l'infant

Respeçar l'evolució de cada infant!

Respecte i llibertat a l'hora d'acompanyar

Hem de saber organitzar els espais en funció del grup d'infants per a que sorgeixin totes les possibilitats de moviment possible, i a la vegada cal TEMPS, no correr, deixar fer, els infants son capaços de moltes coses quan disposen de temps per practicar l'assaig error

observació, presència i acompanyament respectuos

Acompanyar i respectar sempre per fer infants segurs i feliços

El moviment forma part del dia a dia de l'escola bressol

Creure que l'infant és capaç i no transmetre les teves pors i/o inseguretats

Un infant es l'únic protagonista del seu procés d'aprenentatge, l'adult es un observador que intervé amb respecte només quan es molt necessari acompanyant sempre amb les seves paraules les accions dels infants

Donar temps i confiar en ells i elles

L'acompanyament de l'adult ha de respectar el moment i ritme evolutiu de l'infant, així com els seus processos; això implica que no ens hem d'avançar a posicionar l'infant en una posició que encara no ha assolit per ell mateix

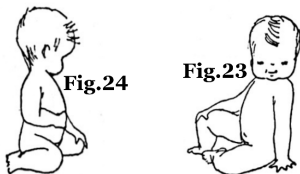
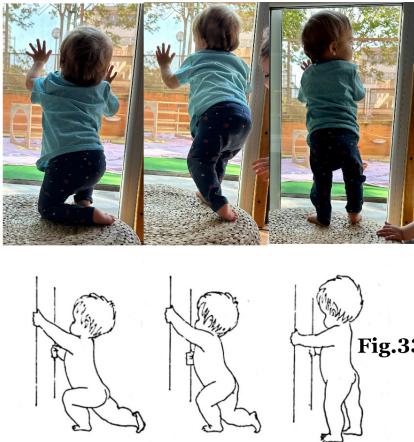
Aportar felicitat i tranquil·litat en el dia a dia, encara que tinguis un dia dolent, a la feina donar-lis la seguretat el carinyo i la paciència que mereixen tots els infants

Fer visible la infància

Font: Elaboració pròpia a través de les respostes de les enquestes.

[↑ Tornar al punt \(Pàg 23-24\) ↑](#)

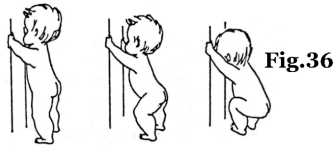
• Annex 5 : Similituds entre les postures observades i les detallades per Emmi Pikler.

<p>Imatge 1: S'observa a l'I, en posició de gateig/quatre grapes, subjectant-se amb les mans i els genolls a terra. Podem trobar similituds amb la Fase 5, descrita per Pikler (1984), concretament en l'esquema VIII - Gatejar, situant-se en una de les imatges de la figura 13.</p>	<p>Imatge 2: S'observa al P, pujant i baixant d'una petita superfície, fa servir les mans els peus i l'abdomen principalment. Podem trobar similituds amb la Fase 5, descrita per Pikler (1984), concretament en l'esquema VIII- Gatejar, situant-se a la seqüència completa de la figura 16.</p>
<p>1)</p> 	<p>2)</p>
<p>Imatge 3: S'observa a l'I i al S, en dues postures assegudes diferents, un sobre els genolls i l'altre sobre la cama, fent servir la mà com a suport. Podem trobar similituds amb la Fase 6, descrita per Pikler (1984), concretament en l'esquema XI i XII - Seure, un situant-se en la figura 23, i l'altre en la figura 24.</p>	<p>Imatge 4: S'observa a l'A, posant-se dret subjectant-se amb les mans al vidre de la finestra. Podem trobar similituds amb la Fase 8, descrita per Pikler (1984), concretament en l'esquema XV i XVI - Dret, situant-se en diverses de les imatges de la figura 33.</p>
<p>3)</p> 	<p>4)</p>

Imatge 5: S'observa a la V, mantenint-se dreta subjectant-se a una estructura de fusta, i baixant flexionant les cames. Podem trobar similituds amb la **Fase 8**, descrita per Pikler (1984), concretament en l'esquema **XV i XVI - Dret**, situant-se en diverses de les imatges de la figura 36.

Imatge 6: S'observa al S, tornant a terra, després d'haver estat dret amb el suport de les seves mans a la barana. Podem trobar similituds amb la **Fase 8**, descrita per Pikler (1984), concretament en l'esquema **XV i XVI - Dret**, situant-se en una de les imatges de la figura 38.

5)

6)

Fig.38

Font: Elaboració pròpia amb les imatges realitzades a l'Escola Bressol Municipal La Casa dels Arbres i la informació i les il·lustracions de Pikler (1984).

Una vegada **analitzades** i **comparades** les imatges i les il·lustracions, es pot veure com destaquen algunes **fases** per sobre d'altres. Sobretot, fases 5, 6 i 8, on més infants es mostren amb **similituds** de posició. Aquestes estan **relacionades** directament amb les **posicions** gateig, seure i dret, les quals segons el **període** d'edat d'aparició i adquisició aproximat estimat per Pikler (1984), va d'entre els 8 als 16 mesos, ajustant-se aquest en gran mesura a les **edats** reals de les nenes i els nens enregistrats que tenen entre 12 i 15 mesos.

[↑ Tornar al punt \(Pàg 26\) ↑](#)

• Annex 6 : Possibles noves línies de recerca

Personalment, una de les idees que més em criden l'atenció per ampliar aquesta recerca presentada, és fer **observacions prolongades** en el temps, per tal d'analitzar i veure amb profunditat els **canvis** que es donen, per exemple, en un grup de nadons a nivell **motor, manipulatiu i cognitiu** amb el pas dels mesos.

També, seria interessant fer una **anàlisi més extensa d'Escoles Bressol**. Realitzar observacions a diferents centres crec que pot mostrar **diverses maneres d'acompanyar** als infants, sobre les quals es pot fer una **comparació** de situacions i aspectes de forma detallada, aconseguint **definir** amb més profunditat el conjunt de **condicions** necessàries per garantir les situacions de joc i moviment lliure on es respecti a l'infant a través de **l'actitud i la postura adulta, l'organització** dels espais, etc.

Tanmateix, continuant amb l'anterior, com a **proposta d'ampliació**, pot ser interessant **ajudar** a les escoles observades, a **reflexionar i millorar, implementant canvis** sobre els elements observats que no encaixen sota una mirada respectada de l'acompanyament del **desenvolupament psicomotor** dels infants. Per exemple, establint **pautes** en l'organització dels espais i els materials, o **reflexionant** sobre l'actitud, les **actuacions** i les **intervencions** adultes, ja que personalment, són elements que a vegades he vist que algunes professionals del 0-3 no valoren ni tenen en compte, sigui per **desconeixement** o per simple **comoditat** adulta.

[↑ Tornar al punt \(Pàg 30\) ↑](#)